

Pris: 30 kr.

Foreningen Danmark-Letland

Nr. 2 juni. 2023 31. årgang

ISSN 1901-5720

Indhold

Generalforsamlingen i Kilden	3
Bogpræsentation gav ny indsigt i Letland	9
En nation af sangere	13
Russisk fjernes fra skilte	37
Østersø NGO Netværket	39
Nyheder fra LIAA og LSM	41
Aizpute i Kurzeme.	53
Bestyrelsen	60
Foreningen....	61
KALENDER for 2023	63

I anledning af Letlands befrielsesdag var foreningens bestyrelse inviteret til reception på ambassaden.

Ambassadør Inga Skujina, forfatter Mads Michael Hastrup Nilsson og formand Kirsten Gjaldbæk. foto Hasse Ferrold

Forsidefoto: Letland vandt bronze i ishockey og fik en fridag! foto LSM

Deadline for næste nummer er 1. september 2023

Billede af det samlede kor i Kilden. Foto Mareks Melecis.

Generalforsamlingen i Kilden

Det var en stor og veloplagt forsamling, der søndag den 23. april 2023 mødte op til Foreningen Danmark-Letlands generalforsamling.

21 personer mødte op til et dækket bord, med plastik kopper og tallerkener. Bestyrelsen havde i sidste øjeblik fået at vide at køkkenet, som vi altid bruger, var lukket på grund af ombygning, så vi måtte kun bruge det lille lokale.

Vi sad temmelig tæt sammen, og var lidt varme og røde i hovederne, men det gik alligevel.

Holger Pyndt var ordstyrer og Kirsten Gjaldbæk fremlagde beretningen, som kan læses her i bladet på side 6.

Derefter var der valg, og det blev genvalg til de opstillede personer. Der blev på mødet efterspurgt et budget for foreningen og det bringer vi trykt på side 8.

Nu gik vi i gang med at spise vores smørrebrød, drikke lettisk øl, og drikke Riga Balsam. Efter en stund begyndte forfatter Per Nielsen at fortælle om sang- og dansefestivalens historie

Per Nielsen fortæller og viser billeder

gennem 150 år. I kan læse mere om Sangfestivallen i Per Niensens interessante artikel her i bladet side 13. Vi siger også mange tak til Per Nielsen, som rejste helt fra Fyn, for at være sammen med os og fortælle. Da Per var færdig gik hele forsamlingen ind i den store sal, hvor 2 lettiske kor fra Danmark og 1 kor fra Sverige stod opstillet parat til sang. Det var Københavns lettiske kor "In corde meo", Lettisk Dansk Forenings kor "Rietumvējš" og Sydsveriges Lettiske Kor "Skåne" som til lejligheden

har dannet et fælleskor, som stiller op til årets sangfestival i Riga. For at stille op til sangfestivallen, skal koret indsende en prøve på deres formåen til et dommerpanel i Riga.

Så koret afholdt deres generalprøve i Kilden foran alle med-

lemmerne af foreningen Danmark-Letland. De sange som blev sunget fra tribunen var sangene fra årets Sang Festivals repertoire. De tre sange som blev sunget i særlig stor stilhed under videooptagelse, var de sange, som blev sendt til bedømmelse til sangstævnets dommerpanel i Letland.

Det var en stor oplevelse at overvære og en rigtig lettisk oplevelse med masser af blomsteroverrækkelser og taler og tak bagefter.

Tak til alle som hjalp til med at gøre dagen god og vi ønsker koret en stor oplevelse i Riga.

På bestyrelsens vegne

LN

Vi kan nu fortælle, at koret fik et diplom af første grad og tilladelse til at deltage i årets sangfestival.

Dejligt for foreningen at så mange medlemmer mødte op til generalforsamlingen i år.

Danmark-Letland Årsberetning

2022-2023

Det er dejligt, at vi har lagt Corona-epidemien så meget bag os, at vi nu kan mødes igen, afholde arrangementer, stadigvæk dog lige med blik for diverse forholdsregler, men derfor: Hjertelig velkommen til vores årlige generalforsamling! De fleste har nok opdaget, at foreningsdelen af dagens program er omgivet af emner der stammer fra, at der i år er Sangfestival i Riga! Det lettiske kor her i København skal deltage, og i løbet af eftermiddagen, er der lejlighed til at vi også hører en lille smule af deres obligatoriske sangprogram! Vi får også lejlighed til at høre lidt om den historiske baggrund for sangfestivalerne.

Hvordan ser det så ud for foreningen og dens aktiviteter nu? Der skal lyde en stor tak til bestyrelsen og aktive medlemmer for den store indsats, som hjalp foreningen gennem Coronatiden, og nu skubber på for genoptagelsen af arrangementer og lign.

Tak til redaktøren og de mange bidragydere for for det gode og indbydende blad, som er vores vigtigste middel til at holde kontakten med alle vores medlemmer og at oplyse om mange sider af livet i Letland. Også kæmpestor tak til webmaster, der ajourfører vores hjemmeside, så vi er lette at finde og kontakte, når nogen googler efter oplysninger om Letland. Stor tak til de to lettisksprogede bestyrelsesmedlemmer, som omgående kan vurdere, om de mails eller henvendelser via hjemmesiden, der dukker op og er på lettisk, er seriøse og fortjener svar, og derefter hjælper med at få svaret på lettisk! Og rigtig dybfølt tak til kassereren for at holde styr på økonomien, og derudover også at styre foreningens "mailing-liste", så de medlemmer, der ønsker det, og har meldt sig til, løbende får oplysninger om arrangementer, tilmeldingsfrister osv.

De aktuelle medlemstal pr 31/12 2022 er:

Enkeltpersoner	22
Husstande	12
Pensionister	34
Organisationer	4
Æresmedlemmer	2

Det er en lille ændring i fordelingen af antal medlemmer, der er blevet lidt flere husstande, men ellers er antallet næsten konstant. Det er tydeligt, at der er en stor del af vores medlemmer, der betegner sig selv som pensionister, de bringer megen erfaring med ind i foreningen. De og deres familie er ofte interesseret i, hvad det er for et land, den danske soldat nu er blevet udstationeret i! Det vil dog være godt, om vi også kunne få flere medlemmer blandt yngre personer, så det må være en af de kommende opgaver. Vi håber, vores nuværende medlemmer vil hjælpe med at tiltrække flere med interesse for Baltikum.

De aktiviteter, vi laver eller går ind i, skal helst være selvfinansierede, idet vores kontingent hovedsageligt går til udgivelse/udsendelse af vores medlemsblad. Vi er derfor glade for at kunne lave arrangementer i fællesskab med andre foreninger, bl.a. Foreningen Norden, Dansk-Estisk-Selskab, Østersø NGO-DK. Det betyder, at arbejdet og finansieringen bliver delt blandt arrangørerne, og at vores medlemmer får flere muligheder for at komme til interessante arrangementer. Vi har også været medarrangører til en del events, sammen med Letlands ambassade og Lettisk-Dansk forening.

Vi kan ikke altid nå at få aktiviteterne og indbydelserne trykt med i bladet og det er derfor meget vigtigt, at vores mail-liste bliver holdt opdateret af de tilmeldte medlemmer.

1.maj 2022, Koncert i Lutherkirken med koret «In corde Meo», og reception bagefter i samarbejde med den Lettiske ambassade.

8.Juni, møde på Letlands ambassade, hvor Holger Pyndt fik overrakt et æresdiplom, Ambassadøren fik en afskedsgave fra foreningen.

14.juni, Mindehøjtidelighed på Vestre Kirkegård

12.september, møde i Copenhagen Business Academy sammen med Dansk-Estisk Selskab. Kamilla Ane Petersen havde skrevet speciale om forfatter Svetlana Aleksijvitjs bog »Krigen har ikke et kvindeligt ansigt».

12.november, Dita Schultz og hendes mand bærer fanen ved dronningens 50års jubilæum i København.

Letlands nationaldag, 18.november blev fejret med lanter-

ne-optog. Det var svært på grund af blæsten. Der var fælles-sang ved monumentet og varm kaffe og the med mere.

17.november, møde med den nye Ambassadør Inga Skujina, flot møde med fint dækket bord.

13. marts. Præsentation af den nye Letlandsbog i Filipkirken ved forfatteren, Mads Michael Hastrup Nielsson

Vi kan se, at der jævnlige er besøg på vores Hjemmeside, og det afføder også meget forskellige henvendelser med spørgsmål, hvoraf nogle kan besvares, og de øvrige bliver sendt videre. Bladet giver brede orienteringer, og vi opfordrer alle til at komme med indlæg og ideer. Mailinglisten gør vi meget tit brug af, så hvis man endnu ikke er med på den, men har en mailadresse, så er det en god ide at sende besked til os. Endnu en gang tak til alle for godt samarbejde, med håb om, at det også kan fortsætte.

Kirsten Gjaldbæk, april 2023

FORENINGEN DANMARK - LETLAND

BUDGET FOR 2023

	2023	2022	
	Budget	Årsresultat	Budgeteret
INDTÆGTER:			
Kontingenter	15.500	14.850	16.500
Bidrag til foreningen	500	6.265	500
Møde/arr.	500	500	1.500
Andre			-
Indtægter i alt:	16.500	21.615	18.500
UDGIFTER:			
Administrative udgifter (inkl. tel)	3.750	3.742	3.550
Porto	7.000	6.963	6.500
Trykning af blad	6.500	6.385	6.500
Kontingenter/medlemskaber	500	500	500
Udgifter ved møder/arr.	500	-	800
Gaver	1.000	2.405	750
Udgifter i alt:	19.250	19.995	18.600
Resultat:	- 2.750	1.620	-100
Egenkapital primo	28.485	26.865	26.865
Egenkapital ultimo	25.735	28.485	26.765

Bogpræsentation gav ny indsigt i Letland

Den 13. marts var Foreningen Danmark-Letland vært for en bogpræsentation, hvor Mads Michael Hastrup Nilsson fortalte om sin nye bog "Letland – historie og seværdigheder."

Af Peter Fjerring

Hvis man er på udkik efter en dansksproget bog om Letland, er mulighederne ikke mange. Hidtil har bogen "Turen går til Estland, Letland og Litauen" fra Politikens Forlag stort set været eneste mulighed. Her må Letland nøjes med en hastig, turistmæssig gennemgang, og samtidig dele bogens 150 sider med de to andre baltiske lande.

Men nu er det danske bogmarked blevet suppleret med bogen "Letland – historie og seværdigheder", der er skrevet på dansk, for et dansk publikum og af en dansk forfatter.

Forfatter Mads Michael Hastrup Nilsson fortæller om sin bog

Velbesøgt arrangement

Foreningen Danmark-Letland har været vært for en bogpræsentation, hvor Mads Michael Hastrup Nilsson fortalte om bogens indhold og tilblivelse. Arrangementet fandt sted i Filips Kirken på Amager og samlede 42 deltagere. Det startede med en indledende tale af Letlands ambassadør i Danmark, Inga Skujiņa, der udtrykte sin påskønnelse af et arrangement om hendes hjemland.

Mads Michael Hastrup Nilsson er dansker bosat i Estland. Han er uddannet økonom fra Aarhus Universitet og har, siden han bosatte sig i Estland i 1996, arbejdet i først luftfartsselskabet Estonian Air og siden i den danske ambassade i Tallinn. I dag er han selvstændig erhvervsdrivende i turistbranchen.

I 2018 udgav han en bog om Estlands historie og seværdigheder, og nu er turen så kommet til en bog om Letland. Et land, som han siden sit første besøg i 1988 har rejst til utallige gange.

Vigtige historiske begivenheder

Bogen "Letland – historie og seværdigheder" handler som sådan ikke om de dansk-lettske relationer gennem historien, og Mads Michael Hastrup Nilsson fortalte også, at der historisk set har været flere dansk-estiske end dansk-lettske relationer. Men nu hvor det var en forening med sigte på dansk-lettsk samarbejde, der var vært for mødet, fremhævede han alligevel en række historiske begivenheder, der har involveret Danmark og Letland.

Mads Michael Hastrup Nilsson kunne berette om en af de første relationer mellem Danmark og det nuværende Letland i 1550'erne, hvor der dengang herskede en konflikt mellem Rusland og den daværende statsdannelse Livland. I sin bog beskriver han, hvordan flere lande, bl.a. Preussen og Polen, havde interesse i udfaldet af Livlands konflikt med Rusland, der dengang havde Ivan den Grusomme som zar. Konfliktens parter var enige om, at Danmark skulle være fredsmægler, og en delegation fra Danmark udførte et stort diplomatisk arbejde, der dog endte forgæves, da en del af aftalen krævede Polens godkendelse, og fra den polske konge lød der et nej.

Bogens forfatter forklarede på mødet, at den tids spændinger i regionen medførte den såkaldte livlandske krig i 1568-83, hvor Rusland angreb det selvstændige Livland, som efter krigen endte med at gå i opløsning og blive delt mellem Sverige og Polen. I 1560 fik Danmark som en del af krigens udfald overdraget en mindre del af det nuværende Letland med dansk hovedsæde i byen Piltene, der ligger 27 kilometer syd for Ventspils. Efter en kort krig mellem Danmark og Polen i 1583-85 indvilgede den danske regering i at sælge dette område til polakkerne.

Dansk hofarkitekt i Letland

Mads Michael Hastrup Nilsson fortalte også historien om den danske arkitekt Severin Jensen (1723-1809), der var hofarkitekt i Hertugdømmet Kurland i anden halvdel af 1700-tallet. Han tog del i arbejdet med at opføre de kendte slotte i Rundāle og Jelgava, hvorefter han blev udnævnt til hofarkitekt i Kurland og var ansvarlig for flere markante bygninger, der stadig eksisterer i dag, bl.a. gymnasiet i Jelgava og den

*Mads Michael, Jens William
og den lettiske ambassadør
Inga Skujina*

nærliggende herregård
Vircavas muiža.

I nyere tid har Danmark været involveret i den lettiske uafhængighedskrig mod Rusland i 1918-20, der førte til Letlands første selvstændighed i mellemkrigsårene. Her deltog omkring 200 frivillige soldater fra Danmark på lettisk side. Og endelig var Danmark som bekendt stærkt engageret med støtte og assistance i forbindelse med Let-

lands genvundne selvstændighed i årene omkring 1991.

Positiv modtagelse af bogen

Efter Mads Michael Hastrup Nilssons oplæg var der mulighed for at stille spørgsmål til forfatteren, og reaktionerne ved mødet efterlod indtrykket af en meget positiv modtagelse af bogen.

Bogen er indsigtfuld og velskrevet med et indhold, der er let tilgængelig for enhver. Den indeholder en god blanding af baggrundsstof og tankevækkende beretninger fra Letlands historie. Efter at have læst bogen kan man kun få lyst til at fordybe sig yderligere i Letland gennem læsning af den engelsksprogede litteratur, der henvises til i bogens litteraturliste, eller ved at lade turen gå til nogle af de mange steder i Letland, der omtales i bogen.

Mads Michael Hastrup Nilsson

”Letland – historie og seværdigheder”

Forlaget Panbaltica 2022, 324 sider, 265 kr.

En nation af sangere

af Per Nielsen

Der sker noget særligt, når man synger sammen. Nogle gange kan sange rumme en forunderlige kraft. Det at synge sammen skaber fællesskab og sammenhold. Vi kender det fra de danske alsang-stævner under II Verdenskrig. Vi så det ved ”Den syngende revolution” i Baltikum i slutningen af 1980’erne, hvor man i Estland, Letland og Litauen gang på gang kunne samle hundredtusinder af mennesker til store sangstævner med det ene formål gennem fællessang at skabe sammenhold og på fredelig vis bane vejen for ny selvstændighed i de tre baltiske lande.

Senest under Corona-pandemien i 2020-2021 oplevede vi fællessang på afstand rundt om i Europa. Fællessang kan noget særligt, give håb, optimisme og tro på fremtiden.

Tænketanken The Latvian Institute of International Affairs inviterede i 2003 et team fra Oxford University til at udarbejde et turistslogan for Letland. Ud af flere forslag valgte man sloganet ”The Land that Sings”¹. Det at synge sammen betyder meget i Letland. Man siger, at landet er en nation af sangere. Letterne kender deres sange. Har man tre letter samlet, har man et kor.

I år er det 150 år siden, at den første lettiske sangfestival² blev afholdt i Riga. Ved denne festival i 1873 deltog der 1.000 sangere. Siden er sangfestivalen vokset til en storslået begivenhed: omkring 40.000 sangere og dansere forbereder sig på denne sommer at deltage i den 27. lettiske sang- og den 17. dansefestival.

De lettiske sangtraditioner

Sang har til alle tider været et væsentligt element i lettisk kultur. Det er de lettiske folkeviser, dainas, et levende bevis

1 Frasher et al. 2003, s. 41-47. Sloganet blev dog i 2010 erstattet af ”Latvia – best enjoyed slowly”

2 Sangfestivaler er en tradition i alle de tre baltiske lande. I Estland havde man holdt en landsdækkende sangfestival allerede i 1869, mens man i Litauen først holdt en landsdækkende sangfestival i 1924.

på. Alene deres antal er imponerende. Der findes omkring 1.2 millioner folkeviser registreret hos Literatūras, folkloras un mākslas institūts (Instituttet for Litteratur, Folklore og Kunst), som hører under Letlands universitet. Instituttet har til huse i det nye nationalbibliotek på Mūkusalas iela 3 i Rīga. På den etage, hvor instituttet ligger, kan man tilmed se det originale dainas-skab ”Dainu skapis”, et arkivskab, som den legendariske folkeviseindsamler Krišjānis Barons fik fremstillet i 1880, da han skulle i gang med at kategorisere de indsamlede folkeviser. Barons udtænkte et system, hvor han arrangerede folkeviserne efter den lettiske bondes livscyklus fra fødsel til død³.

Den lettiske sangtradition er urgammel. Krønikeskriveren Henricus de Lettis (Henrik af Letland ca. 1188-1259), Letlands Saxo, beskriver i den Livlandske krønike (på lettisk: Indriķa Livonijas hronika, latin: Heinrici Cronicon Lyvoniae) korsridderens erobring af Letland og Estland i tiden mellem 1180 og 1227. Det er det ældste kendte dokument om Livland og dermed også om Letlands historie – krønikeskriveren nævner flere gange at der synges, både blandt sejrherrene og de besejrede. Også den lidt senere Livlandske Rimkrønike (Livländische Reimchronik), der dækker perioden 1180 – 1343, har beskrivelser af de lokales sang.

Folkeviserne er overleveret mundtligt og har været en del af det lettiske bondesamfunds dagligliv og traditioner. Man ved ikke med sikkerhed, hvor gamle de er eller hvem, der har skrevet dem. Deres oprindelse fortaber sig i middelalderens mørke. Man brugte sangene i hverdagen og ved særlige begivenheder som f.eks. dåb, bryllup, begravelse og midsommerens Līgo-fejring.

Den berejste danske journalist Marius Dahlsgaard (1879-1941) beskriver et lettisk bondebryllup⁴, som han overværede: ”Der var en meget streng rangordning ved et bryllupsgilde,

3 Krišjānis Barons konstruerede et system, hvor han opdelte de lettiske dainas efter emner: hverdagsliv; familieforhold; livets højtider (dåb, bryllupper og begravelser); arbejde (husdyrhold, landbrug, fiskeri, kunsthåndværk), årets festdage (jul, påske, Līgo, etc.); krigssange, beskrivelser af forskellige samfundslag (bønder og adelsmænd); natur; guder (Māra, Laima osv.); naturfænomener (solen, solens døtre, månen, stjernerne); frugtbarhed (sange med erotisk indhold).

4 Marius Dahlsgaard, s. 59-67. I samme kapitel ”Gammel sæd og skik blandt Letlands bønder”, beskriver Dahlsgaard også letternes sang ved dåb og begravelse.

og rettesnorene var, om man var slægtning til bruden eller brudgommen. I brudens hjem havde kun gæster af brudens slægt ret til at sidde ved langbordet; som modsætning havde brudgommens familie tilsvarende rettigheder i hans hjem. Disse to parter drillede hinanden af hjertets lyst og søgte at overgå hinanden i sarkastiske viser, som de sang efter tur. Sejren tilfaldt det parti, som kunne prale med de bedste sange.”

De lettiske folkeviser er ofte korte firlinjede vers, og de fleste viser, ca. 90 procent, har kun et enkelt vers på fire linjer. Krišjānis Barons beskrev i forordet til sit storværk i seks bind om folkeviserne ”Latvju Dainas”, udgivet mellem 1894 og 1915, at informanterne⁵ ofte afleverede de indsamlede sange i ”sangkæder”. Disse kæder af sange var sammensat, så de passede til bestemte begivenheder. En god forsanger kan huske hundredvis af sange og hurtigt sætte dem sammen, så de passer til lejligheden.

Līgo, som fejringen af sommerværet kaldes, er letternes måske vigtigste fest og derfor også emnet i talrige lettiske folkesange (der kendes ca. 35.000 ligo-viser). Den lettiske solhvervskult stammer fra den førkristne religion, der blev dyrket inden korsriddernes invasion af landet i 1200-tallet. Līgo-festen⁶ eller Jāņi er en frugtbarhedsfest, der følger bondelivets cyklus: vinteren er forbi, tilsåningen af markerne er overstået; nu skal man ved hjælp af magiske ritualer formilde naturens guder og sikre en god høst. Natten til den 24. juni kaldes ligo-natten, det er denne nat, der danner rammen om de egentlige festligheder og her spiller sangene en vigtig rolle. I skumringen samles folk og begynder at synge ligo-sange, som kendetegnes ved deres særlige omkvæd: ligo – ligo. Ved solnedgang tændes der bål på et højdedrag, og festen fortsætter til den lyse morgen med alle de ritualer, der knytter sig til den.

Den lettisk folkevisetradition har sine dybe rødder i den

⁵ Omkring 900 informanter fordelt over hele Letland havde på opfordring fra Krišjānis Barons over en længere årrække indsamlet 217.996 sangtekster, som han kategoriserede og nummererede og udgav i værket ”Latvju Dainas”.

⁶ I 1961 forbød sovjetstyret at letterne fejrede Līgo, fordi man anså det for at være en nationalistisk manifestation. Men letterne fortsatte med deres Līgo-fejring i al hemmelighed.

førkristne religion. Men lige siden kristendommens indførelse i regionen i 1200-tallet, har kristne præster gjort en ihærdig indsats for at udrydde folketroen og forsøgt at fortrænge de lettiske folkeviser med kristne salmer. Et klassisk eksempel er den baltertyske præst Gotthard Friedrich Stender (1714-1796)⁷, der ikke brød sig om folkevisernes umoralske og ugudelige indhold og uden sønderligt held forsøgte at erstatte dem med sine egne dainas-lignende moraliserende vers, som han kaldt ”ziņģes”.

Den lettisk folkevisetradition er som nævnt en mundtlig tradition. De ældste kendte optegnelser er nogle brudstykker af viser, der blev udlagt som trylleformularer i protokoller fra hekseprocesserne i 1584.

I 1632 blev teksten til en lettisk folkesang sammen med noderne til melodien trykt for første gang i Fridericus Menius’⁸ (1593-1659) studie af den oprindelige befolkning i Livland: Syntagma de origine Livonorum. Senere blev eksempler på folkesange med kommentarer publiceret i Georg Mancelius’⁹ prædikenbog Lettische Postill, udgivet i 1654 og i Gotthard Friedrich Stenders værker om lettisk grammatik, udgivet i 1761 og 1783.

Et mere målrettet og organiseret arbejde med at indsamle og udgive de lettiske folkeviser på tryk begyndte først efter Johan Gottfried Herders ophold i Riga fra 1764 til 1769.

Den tyske filosof Johan Gottfried Herder (1744-1803), der er bedst kendt som ophavsmanden til den periode, vi kalder Romantikken, var en filosof, hvis epokegørende syn på historien og den folkelige kultur indirekte gav grobund for letternes voksende kulturelle selvforståelse i midten af 1800-tallet.

I 1764, kun tyve år gammel, blev Herder ansat som lærer ved

⁷ Gotthard Friedrich Stender (lettisk: Gothards Frīdrihs Stenders eller Ģederts Frīdriks Štenders), også kaldet Gamle Stender (Vecais Stenders), var en baltertysk lutheransk præst, der har spillet en vigtig rolle i lettisk kulturhistorie. Han lærte sig lettisk og i oplysningstidens ånd skrev han de første lettisk-tyske og tysk-lettiske ordbøger og bøger om lettisk grammatik, den første lettiske encyklopædi ”*Augstas gudribas grāmata no pasaules un dabas*” (En bog om den højeste visdom i verden og naturen) (1774) samt den første illustrerede lettiske ABC (1787).

⁸ Fridrich Menius, født omkring 1593 i Pommern, var i den svenske tid jurist i Vidzeme, senere historiker, alkymist og professor ved Gustavus Akademiet i Tartu.

⁹ Georg Mancelius (1593-1654) var en baltisk tysk luthersk teolog i det nuværende Letland. Han skrev den første ordbog over det lettiske sprog. Fra 1635 til 1636 var han vicerektor ved universitetet i Tartu og fra 1636 rektor.

latinskolen i Rīga og fik senere en stilling som præst ved domkapitlet. Under sit ophold i Letland overværede Herder bl.a. letternes ligo-fejring. Mødet med den lettiske bondekultur gav ham inspirationen til den særlige Herderske humanisme – at ethvert folk har sin egenart eller ”folkesjæl” – der senere kom til at præge hans forfatterskab. Herders ønske om at indsamle lettiske folkesange til en multinational sangudgivelse bidrog til dannelsen af et netværk af informanter i lokale baltertyske kredse og resulterede i en samling på omkring 80 tekster, hvoraf 11 folkesange blev oversat til tysk og udgivet i værket *Volkslieder. Stimmen der Völker in Liedern*, udgivet 1778-1779. I bogen kommenterede Herder også letternes sang: Deres musik er grov og uudviklet. De udvælger en eller to piger, der synger teksten, de øvrige holder kun en eneste tone, der virker lidt som bassen på en sækkepibe. De egentlige sangerinder hæver ikke deres stemmer over en terts, og dette *lirumlarum* varer ved, indtil teksten er til ende; derefter tager basserne en oktav over grundtonen, og så er sangen slut¹⁰. I begyndelsen af 1800-tallet udkom de første udgivelser af lettiske folkesange indsamlet af de baltertyske præster Gustav von Bergmann (1749-1814) og Friedrich Daniel Wahr (1771-1827) i 1807 og 1808 i anonyme udgivelser med nogle få hundrede viser i hver. Den første større udgivelse af lettiske folkeviser indeholdt 2854 viser indsamlet af den baltertyske præst Georg Ludwig Friedrich Büttner (1779-1862) i ”*Latviešu ļaužu dziesmas un ziņģes*”, udgivet i 1844. Men trods denne ret nedladende omtale af letternes sang, blev Herders anerkendelse af folkesange og folkelige skikke som et væsentligt grundlag for en fælles national kultur et af de ledende principper for den folkløseindsamlingsbevægelse, der i midten af 1800-tallet blev organiseret af den nyopståede lettiske intelligentsia, specielt den gruppe, der kaldte sig *Jaunlatvieši* (nyletterne), ledet af Krišjānis Valdemārs (1825-1891), Fricis Brīvzemieks (1846-1923) og Krišjānis Barons (1835-1923). Bevægelsen var stærkt inspireret af en samtidig bevægelse i Tyskland *Junges Deutchland*, hvor tyske intellektuelle spredte liberale ideer og kæmpede for et forenet Tyskland med en fælles national identitet. Tyskland var dengang split-

10 Herder: *Volkslieder ...*, s. 118-119.

tet op i større og mindre hertugdømmer. Det tyske musikmagasin *Neue Zeitschrift für Musik* agiterede i 1834 ligefrem for, at korsang var befordrende for følelsen af et åndeligt fællesskab blandt det tyske folk¹¹. Påvirkninger fra tysk kultur, især Herders værker, gav stof til filosofien bag den voksende lettiske kulturelle selvforståelse i midten af 1800-tallet, f.eks. Herders hovedværk ”*Ideen zur Philosophie der Geschichte der Menschheit*” (1784 - 1791), hvor Herder fremhæver etniske gruppers evner til at skabe æstetiske værdier eller ”*Briefe zur Beförderung der Humanität*” fra 1797, hvor Herder gør op med tidens historie- og kultursyn, og det bl.a. hedder: Hvad gavnede korstogene Orienten? Hvilken lykke har de bragt til Østersøens kyst? Det gamle prøjsiske folk er udslettet, i den mest forarmede tilstand forbander liverne, esterne og letterne stadig i deres hjerter deres undertrykkere, tyskerne.¹² Ideen med folkloreindsamling¹³ var faktisk ikke letternes egen. En gruppe baltertyske præster var allerede i slutningen af 1700-tallet begyndt at studere det lokale folks sprog, sæder og skikke. Men letterne fik takket være Herder øjnene op for deres egen særegne folkelige kultur, og indsamlingen af folkeviser blev sat i system af førnævnte Krišjānis Barons¹⁴. Indsamlingen af folkeviser fortsatte efter udgivelsen af ”*Latvju dainas*”, og i 1924 blev det lettiske folkemindearkiv grundlagt. I dag hedder det Literatūras, folkloras un mākslas institūts, og her opbevarer og forsker man i de mange gamle folkeviser¹⁵. Men hvorfor opstår disse folkelige bevægelser egentlig

11 Kruk, s. 154.

12 Herder: *Briefe zur Beförderung der Humanität*. Zehnte Sammlung, s. 114. <http://www.zeno.org/Literatur/M/Herder,+Johann+Gottfried/Theoretische+Schriften/Briefe+zur+Bef%C3%B6rderung+der+Humanit%C3%A4t/Zehnte+Sammlung>

13 Det afgørende vendepunkt i letternes folkloreindsamling var den store etnografiske udstilling i Riga i 1896, som virkelig skabte grobund for en lettisk kulturel selvforståelse og fik letterne til at føle sig som ét folk.

14 Den dag i dag kan man besøge Krišjānis Barons’ lejlighed i centrum af Riga, hvor han tilbragte de sidste fire år af sit liv. Her kan man også se en kopi af dainasskabet og blive sat ind i hans klassifikationssystem. Krišjāņa Barona Muzejs, Kr. Barona iela 3, lejlighed 5. www.baronamuzejs.lv.

15 Som et kuriosum kan nævnes, at det lettiske eksilforlag Imanta i København stod for den mest omfattende udgivelse af lettiske folkeviser uden for Letland: *Latviešu tautas dziesmas, (Chansons populaires lettonnes) volumes I – XII*. Redigeret af Arveds Švābe, Kārlis Straubergs, Edīte Hauzenberga-Šturma. København, 1952-1956. Samlingen er i dag tilgængelig på The University of Virginias hjemmeside: <https://latviandainas.lib.virginia.edu/>

først i Letland i sidste halvdel af 1800-tallet? Den korte forklaring er, at den oprindelige befolkning blev livegne bønder efter de tyske korsridderes erobring af området i 1200-tallet, og ridderne blev den nye overklasse, adlen. I de mellemliggende århundreder har det politiske overherredømme skiftevis været tysk, polsk, svensk og russisk. Trods de skiftende magthavere formåede den baltertyske overklasse stort set at bevare sine privilegier hele vejen igennem. Letterne forblev bønder uden adgang til uddannelse. Livegenskabet blev først ophævet i begyndelsen af 1800-tallet. Nogenlunde samtidig fik almindelige lettere adgang til skoleundervisning og omkring 1850 også til de højere uddannelser i det russiske imperium. Hele det estiske og lettiske område var domineret af en baltertysk overklasse. Det er forklaringen den stærke påvirkning fra tysk kultur gennem flere århundreder. Litauen har en anden historie.

De første lettiske sangfestivaler under det russiske zar-imperium

Det at afholde sangfestival var faktisk heller ikke letternes egen idé. Påvirkningen fra tysk kultur var stor i det lettiske område pga. den baltertyske overklasse. I de tysksprogede lande som Tyskland, Schweiz og Østrig var det i første halvdel af 1800-tallet populært at afholde store sangstævner. Et af de mest ambitiøse sangstævner fandt sted i Leipzig i 1848, hvor man samlede et mandskor på 5.000 sangere. I løbet af perioden fra 1830-1850 blev der med inspiration fra Tyskland grundlagt mange amatørkor blandt de baltertyskere, der boede i de lettiske byer. Der blev arrangeret stævner, hvor man mødtes og sang. En vigtig milepæl i Rigas kulturelle liv var Daugava Musik Festival, der fandt sted i 1836. Dette var den første festival af sin art i det baltiske område. Der blev afholdt korkoncerter i koncertsale og parker over hele Riga. Der blev afholdt et par større sangfestivaler, hvori tysk-baltiske kor deltog, blev organiseret i 1857 i Tallinn (1. baltiske mandskorsangfestival) og i 1861 i Riga (1. baltiske sangfestival). Flere musikfestivaler fulgte, først i Tallinn og igen i Riga. Idéen med en specifik sangfestival blev taget op af den baltertyske præst og forfatter Juris Neikens (1826-1868), og i 1864 arran-

gerede han den første sangfestival i Dikļi, hvor seks lettiske mandskor med 120 sangere deltog. Lignende mindre sangfestivaler fandt efterfølgende sted rundt om i Letland, i Matiši (1865), Rūjiena (1866), Jaunpils (1867), Smiltene (1868) og Cesvaine (1869).

I 1870 organiserede den lettiske dirigent, organist og musikk lærer, Jānis Bētiņš (1830-1912), Kurzeme-sangfestivalen i Dobeles, hvor der deltog 400 sangere og et 40 mand stort orkester. Sangfestivalen i Dobeles bliver ofte kaldt for generalprøven på den første store nationale sangfestival¹⁶, som blev afholdt i Riga fra den 26. til den 29. juni i 1873. Sangfestivalen var organiseret af Rīgas Lettiske selskab og fandt sted i Ķeizardārzs¹⁷(den nuværende Viesturdārzs), hvor den første uddannede lettiske arkitekt, Jānis Frīdrihs Baumanis (1834-1891), havde designet en særlig bygning til formålet. Ved den første store lettiske sangfestival deltog der 1.003 sangere fordelt på 43 kor samt 16 musikere. Ved festivalen var der både optog gennem byen og sceneoptræden. Sangen "Dievs, svētī Latviju!" ("Gud velsigne Letland!"), som siden 1920 har været Letlands nationalsang, blev uropført ved sangfestivalens åbning. Tekst og musik er skrevet af Kārlis Baumanis (1835-1905)¹⁸, lærer og komponist, aktiv i den nye lettiske nationalistiske bevægelse Jaunlatvieši og dybt involveret i planlægningen af den første store lettiske sangfestival.

I 1880 fra den 17. til den 20. juni blev den 2. nationale sangfestival afholdt i Riga på Jēkaba laukums (Det nuværende Neatkarības laukums), denne gang med 1.624 sangere fordelt på 69 kor samt 25 musikere.

I 1888 fra den 18. til den 21. juni blev den 3. nationale sangfestival afholdt i Riga på Vienības Laukums (det nuværende Esplanāde), denne gang med 2.618 sangere og med symfo-
¹⁶ Her og efterfølgende bruger jeg betegnelsen national sangfestival om de sangfestivaler, der inkluderer kor fra hele Letland. I dag er den officielle betegnelse for festivalen er *Vispārējie latviešu dziesmu un deju svētki*, dvs. den generelle lettiske sang og danse festival.

¹⁷ Rīgas ældste park, grundlagt af Peter den Store i 1721. Eksporta iela 6, Riga.

¹⁸ Kārlis Baumanis var den første komponist, der brugte ordet "Letland" i en sangtekst i 1800-tallet, hvor Letland stadig var en del af det russiske zarimperium. Senere blev ordet strøget af zarens censur og erstattet med ordet Baltikum.

niorkesteret fra byens tyske teater. Der synges fortrinsvis værker af lettiske komponister og for første gang afholdes der en egentlig korkonkurrence. Samme dag som sangfestivalen startede udkom "Lāčplēsis" (Bjørnedræberen. Det lettiske folks epos), skrevet af den lettiske forfatter Andrejs Pumpurs (1841-1902) – endnu et væsentligt bidrag til det lettiske folks selvforståelse.

Den 4. nationale sangfestival blev afholdt i 1895 i Jelgava fra den 15. til den 18. juni, organiseret af Jelgavas lettiske forening – den eneste nationale sangfestival der er afholdt uden for Rīga, denne gang med 3.000 sangere og 170 musikere. Konstantīns Pēkšēns (1859-1928), en af de mest fremtrædende lettiske ungdomstil-arkitekter havde tegnet en kæmpe stor træpavillon til formålet, og 17 lettiske komponister havde komponeret helt nye værker. Festivalen faldt sammen med fejringen af 100 året for Ruslands indlemmelse af Kurzeme-regionen i zarriget. Desværre var denne sangfestival tæt på at drukne i regnvejr.

Den 5. nationale sangfestival skulle egentlig have været afholdt i 1904, men på grund af den fatale russisk-japanske krig og den mislykkede revolution i 1905 med efterfølgende kaotiske tilstande i Letland, lykkedes det ikke at gennemføre en sangfestival før fra den 18. til den 21. juni 1910. Igen blev festivalen afholdt i Rīga og atter organiseret af Rīgas Lettiske selskab. Det var vanskelige tider, og der deltog kun 89 kor (i alt 2.303 sangere). "Dievs, svētī Latviju!" var ikke en del af koncertprogrammet, fordi tilrettelæggerne var bange for, at det ville være for provokerende over for de russiske magthavere. Men ved festivalens afslutningskoncert rejste publikum sig spontant op og sang sangen.

Lettiske sangfestivaler i den første frie lettiske republik

Der skulle gå hele 16 år, hvor der i mellemtiden havde været en Verdenskrig fra 1914 til 1918, Letlands selvstændigheds-erklæring i november 1918 og den efterfølgende uafhængighedskrig, 1918-1920, før den 6. nationale sangfestival – og også musikfestival – fandt sted fra 19. til 21. juni i 1926 i Rīga. Festivalen havde det hidtil største deltagerantal: 158 kor og 6.526 sangere. Det var den første sangfestival i et frit

Līgo-fanen fra den første sangfestival i 1873.

Kilde: Rīgas vēstures un kuģniecības muzejs.

aviserne, besvimedede omkring 400 deltagere i den bagende sol. Den 7. nationale sangfestival blev afholdt i 1931 i Rīga fra 20. til 22. juni, igen på Vienības Laukums, med en friluftsscene bygget specielt til festivalen og en publikumsrekord 75.000 gæster. Festivalen blev denne gang arrangeret af den lettiske sangfestivalforening, som blev grundlagt i 1930 og hvis første formand var komponisten Jāzeps Vītols.

Den 8. nationale sangfestival fandt sted i 1933 i Rīga, fra den 17. til den 19. juni, på Vienības Laukums og blev arrangeret af det lettiske sangfestivalselskab. Denne gang var der optog

Letland. Det blev nu slået fast, at den nationale sangfestival var en fast tilbagevendende tradition på nationalt plan. Festivalen skal viderebringe og perfektionere arven fra vores forfædre, skrev komponisten Jāzeps Vītols (1863-1948)¹⁹ i en introduktion til sangfestivalen²⁰. For første gang bestod programmet udelukkende af lettiske værker (bortset fra en enkelt undtagelse, den finske nationalsang). Festivalen blev afholdt på Vienības Laukums, og der var meget strenge regler for festivalens kordeltagere, for eksempel måtte man under prøverne og koncerterne kun forlade scenen, hvis det var absolut nødvendigt. Alene den første dag, ifølge

¹⁹ Jāzeps Vītols er kun repræsenteret i den lettiske kulturkanon med det berømte korværk "Gaismas pils"; men han har skrevet 103 værker for kor, bl.a. de velkendte ballader "Karaļmeita" og "Beverīnas dziedonis".

²⁰ Vītols, Jāzeps. *Dziesmu svētkus ievadot. Latvī. 19. jūni 1926. s. 1.*

med sangere i folkedragter til lyden af kirkeklokker i det gamle Rīga. Kordeltagerne optrådte i autentiske folkedragter fra deres region. De mange kor sang kun værker af lettiske komponister, og halvdelen af repertoireet var nyskrevne værker, der blev uropført ved denne lejlighed. Lettiske komponister som Pēteris Barisons (1904-1947) og Wolfgang Dārziņš (1906-1962) fik deres debut her. For første gang blev en sangfestival optaget på film – sort/hvid stumfilm.

Den parlamentariske republik Letland blev i 1934 sat skakmat, da lederen af partiet Bondeunionen, Kārlis Ulmanis (1877-1942), gennemførte et ublodigt statskup og efterfølgende indsatte sig selv som landets autoritære leder.

Den 9. nationale sangfestival, som fandt sted fra den 16. til den 19. juni 1938 i Uzvaras parks²¹, Pārdaugava, Rīga, blev den første statslig organiserede festival. Ulmanis-regeringen benyttede lejligheden til at forvandle sangfestivalen til en pompøs patriotisk og nationalistisk manifestation, hvis primære formål var at hylde det autoritære regime. Der deltog 385 kor og 16.000 sangere. Sideløbende med den 9. sangfestival blev der arrangeret et bredt program af musikalske begivenheder rundt om i byen, tre lettiske operaer og to balletforestillinger samt en symfonisk koncert blev opført i Nationaloperaen og Rigas historiske museum viste en omfattende udstilling om sangfestivalens historie.

Det blev den sidste nationale sangfestival, som blev afholdt i den første frie lettiske republik.

De lettiske sangfestivaler i sovjettiden

I 1940 blev de tre baltiske lande annekteret af Sovjetunionen og omdannet til sovjetrepublikker. Fra 1941 til 1944 var de besat af Nazityskland, hvorefter de blev befriet af Den Røde Hær. Tusindvis af letter var flygtet fra hjemlandet, da sovjetstyrkerne trængte frem. I sovjettiden blev festivaltraditionen

21 Kārlis Ulmanis ønskede at skabe et monumentalt anlæg i Uzvaras parks, som skulle symbolisere Letlands storhed. I en åben konkurrence vandt arkitekterne Frīdrihs Skujiņa og Georg Dauge med et projekt, som omfattede opførelse af en bred sejrallé ned mod sejrpladsen, hvor der for enden skulle trone et tres meter højt tårn. På den højre side af sejralléen skulle der anlægges et område til militærparader og større begivenheder med tribuner og en permanent sangfestivalscene. Projektet blev aldrig realiseret.

ført videre ude i verden hos letterne i eksil²².

Letland blev igen erklæret for sovjetrepublik og sovjetstyret genindført. Alle nationale symboler fra den frie lettiske republik, flag, nationalhymne etc. blev forbudt; men sovjetstyret valgte at markere femoghalvfjerds året for afholdelsen af den første nationale sangfestival. Sovjetstaten forsøgte ihærdigt at forvandle festivalen til et nyttigt kulturelt værktøj bl.a. ved at ændre dens dato, repertoire og ideologiske baggrund. Derfor blev den første sangfestival i Sovjetletland eller den 10. nationale sangfestival, afholdt fra den 19. til den 22. juli 1948 på Komunāru Laukums (Kommunardpladsen, i dag Esplānāde)²³ i Rīga. Festivaldatoerne blev flyttet fra det sædvanlige tidspunkt omkring midsommer til datoen for genetableringen af Latvijas Sociālistiskā Padomju Republika (Letlands Socialistiske Sovjetrepublik)²⁴. Korkoncerterne blev akkompagneret af Den Røde Hærs hornorkester. I repertoiret var både – fra et sovjetisk synspunkt harmløse – klassiske lettiske værker som ”Karaļmeita” (Kongedatteren), ”Upe un cilvēka dzīve” (Floden og menneskets liv), ”Gaismas pils” (Lysets slot) samt nye sange i tidens ånd som f.eks. ”Mūs veda Staļina griba” (Vi blev ført af Stalins vilje), ”Uzvaras rīts” (Sejrens morgen) og ”Dziesma par Staļinu” (Sangen om Stalin). Pēteris Barisons ”Dziesma par šodien liela diena” (I dag er det sangens store dag) med tekst af Arvīdas Skalbes, der efterfølgende skulle blive den uofficielle festivalhymne for alle efterfølgende sovjetlettske sangfestivaler. Efter krigen var det svært at skaffe nok kor og dirigenter til at gennemføre en festival på det vanlige niveau. Derfor introducerede sovjetmyndighederne et nyt tiltag, den 1. Dansefestival, som blev afholdt på Dinamo Stadion i Rīga. Allerede to år senere, denne gang som en del af fejring af 10-års jubilæet for gendannelsen af Letlands Socialistiske

22 Først i flygtningelejrene, primært i de vestlige zoner i Tyskland lige efter Anden Verdenskrig. Herefter i USA, Canada og Australien. Sang- og dansefestivaler afholdes stadig hvert fjerde år af letter i udlandet, skiftevis i USA og Canada.

23 Måske flyttede man sangfestivalen tilbage til byens centrum, fordi den 3. februar 1946 blev syv dødsdømte tyske SS-officerer hængt i Uzvaras parks. Parken var forvandlet til en galebakke.

24 Den første lettiske socialistiske sovjetrepublik (lettisk: Latvijas Sociālistiskā Padomju Republika) var en kortvarig socialistisk republik dannet under den lettiske uafhængighedskrig 1918-1920. Den lettiske socialistiske sovjetrepublik blev proklameret den 17. december 1918 og definitivt nedkæmpet den 22. maj 1919.

Sovjetrepublik, blev den 11 nationale sangfestival afholdt på Komunāru Laukums – og den 2. Dansefestival på Dinamo Stadion – fra den 18. til den 23. juli 1950 i Riga.

Nu kom afviklingen af de nationale sangfestivaler ind i en fast rytme, der fulgte den lettisk sovjetrepublikks jubilæer. I 1955 var det 15-års jubilæet for gendannelsen af Letlands Socialistiske Sovjetrepublik der skulle markeres. Den 12. nationale sangfestival fandt sted i Riga fra den 18. til den 22. juli 1955. Den afsluttende koncert foregik på den nybyggede storscene i Mežaparks, som den dag i dag er sangfestivalens kernepunkt. Den 3. Dansefestival blev afviklet på Daugava Stadion. For første gang transmitteres begivenhederne direkte i tv af Latvijas Televīzija.

Det var vanskeligt at holde festivalånden levende på det nye styres præmisser. Sovjetregeringen pålagde industri- og landbrugskollektiver at bidrage økonomisk til vedligeholdelse af deres kor. I 1960 forpligtede loven arbejdsgiverne til at bevillige sangere betalt orlov under de ni dage lange landsdækkende festivaler. Fra 1965 fik de bedste kor titel og status som folkekor, hvilket – udover at være en stor ære i den sovjetiske sfære – gav særlige privilegier til dirigenter og sangere.

Den 13. nationale sangfestival afholdes i Riga fra den 18. til den 24. juli 1960 i forbindelse med fejringen af 20-års jubilæet for genskabelsen af Letlands Socialistiske Sovjetrepublik. Den 4. Dansefestival foregik på Dinamo Stadion og den store scene i Mežaparks.

Den 14. nationale sangfestival var dedikeret til det nye sovjetletlands 25-års jubilæum og fandt sted i Riga fra 10. til 18. juli 1965. For første gang benævnes begivenheden som Sang- og dansefestivalen. De to begivenheden havde ellers været to adskilte festivaler. Som tidligere nævnt havde kommunistpartiet forbudt letternes Līgo-fejring af sommersolhvervet. Kommunistpartiet overvejede også at stoppe med sangfestivalerne, fordi man fornemmede at sangfællesskabet på uheldig vis virkede befordrende for de nationalistiske følelser hos en stor gruppe af letterne. Men man turde ikke, fordi festivalerne var populære blandt befolkningen og på mange punkter også i overensstemmelse med den socialistiske tankegang.

Programforside fra sangfestivalen i 1933. Kilde: Latvijas Nacionālās bibliotēkas arhivs.

Ved denne festival var andelen af klassiske lettiske sange derfor reduceret betydeligt. Den 15. nationale sang- og den 6. dansefestival, dedikeret til 100-året for V.I. Lenins fødsel og 30-årsdagen for genoprettelsen af den lettiske sovjetrepublik, fandt sted i Rīga fra den 11. til den 20. juli 1970. For første gang i efterkrigstiden akkompagnerede et

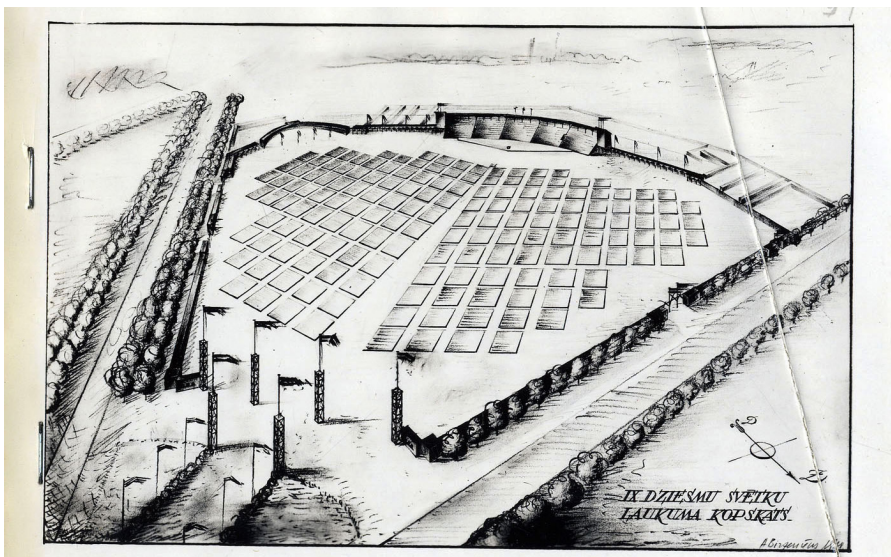
symfoniorkester sangene i den fælles korkoncert. Programmet inkluderede desuden en lang række sange og danse fra andre sovjetrepublikker.

Ved den 16. nationale sangfestival²⁵ fejrede man 50-året for grundlæggelsen af USSR og 100-året for sangfestivalen. Den fandt sted i Rīga fra 15. til 22. juli 1973. Hundredårsfejringens optog var storslået. Under den festlige procession var der et pudsigt og ret kontroversielt indslag. Der var opstillet en vagt udklædt som Lāčplēsis ("Bjørnedræberen" – Letlands nationalhelt) ved Leninmonumentet.

Som en del af festlighederne var der arrangeret en udstilling med titlen "Simt dziesmoti gadi" (Hundrede år med sang). Perioden med det uafhængige Letland var dog kun beskrevet sparsomt og ufuldstændigt, og de mange komponister og dirigenter, der flygtede efter krigen, blev kun nævnt periferisk.

Den 17. nationale sangfestival, dedikeret til 60-årsdagen for

²⁵ Den 7. dansefestival blev først afviklet to år senere, fra 17. til 19. juli 1975.

Skitse til scenen til den IX Sangfestival i Uzvaras parks 1938, tegnet af arkitekt Aleksandrs Birzenieks (1893-1980). Kilde: Wikipedia.

Oktoberrvolutionen og 37-årsdagen for genoprettningen af det sovjetiske Letland, fandt sted i Riga fra den 17. til den 24. juli 1977. Der deltog 14.466 sangere og 1.800 musikere. Kobe-koret fra Japan deltog som særligt indbudt sammen med en række kor fra Sovjetunionens øvrige republikker.

Der var udarbejdet et omfattende og interessant danseprogram, men efter ordre fra højere sted, og fra den ene dag til den anden, gennemføres kun en forkortet udgave, som vises for regeringen og særligt indbudte højtstående personer. Dette år regnes derfor ikke som en dansefestival.

Den 18. nationale sang- og den 8. dansefestival, fejringen af 40-året for genoprettelsen af sovjetmagten i Letland, fandt sted i Riga fra 5. til 13. juli 1980. Der deltog 17.425 sangere, godt 2.000 musikere og omkring 5.000 dansere.

Komponisten Jāzeps Vītols enke, der nu boede i New York (parret var flygtet fra Letland i 1944), var kommet på besøg i Letland og var til stede ved koncerten den 16. juli i Mežaparks. På opfordring fra publikum og kor kom hun på scenen for at modtage blomster efter at man havde sunget "Gaismas pils" (Lysets Slot). Det stående bifald sluttede først, da man havde sunget sangen for tredje gang.

Adgangskort til sangfestivalen 1955.

Kilde: Latvijas Nacionālās bibliotēkas arhivs.

indsats.

Den 19. nationale sang- og den 9. dansefestival, dedikeret til 40-året for det sovjetiske folks sejr over fascisterne i den store fædrelandskrig og 45-årsdagen for genoprettelsen af sovjetmagten i Letland, fandt sted i Rīga fra 15. til 21. juli 1985.

Denne gang med en række udenlandske gæsteensembler fra Armenien, Hviderusland, Litauen, Estland, Bulgarien, Finland, Den Tyske Demokratiske Republik og endda de Kanariske Øer. Festivalen bød på en ubehagelig overraskelse – midt under en koncert dukkede en gruppe soldater klædt i sovjetiske hæruniformer uventet op på scenen og sang sovjetiske sange på russisk.

Efter den sidste koncert gik sangere, musikere, dansere og alle festivaldeltagere, skulder ved skulder, i tætte rækker fra Mežaparks ind til centrum af Rīga syngende "Pūt, vējiņi" (Blæs vind – letternes uofficielle nationalsang) og andre populære lettiske sange.

Sangfestivalen var oprindelig en samlende begivenhed, der havde banet vejen for letterne mod national uafhængighed. Det lykkedes aldrig for sovjetstyret at knuse festivalens ånd. Man kunne tilmed opleve, at festivalens dybe rødder i letternes kollektive bevidsthed ramte sovjetstyret på en uventet måde med den "syngende revolution" i sidste halvdel af 1980'erne, da Sovjetunionens nye leder Mikhail Gorbatsjov

Sovjetstyret frygtede anti-sovjetiske optøjer under festivalen og havde i al hemmelighed bragt en sovjetisk hær enhed med tunge militærkøretøjer i stilling nær Mežaparks klar til hurtig

løsnede jerngrebet om de baltiske stater og med den nye glasnost- og perestrojkapolitik gav mulighed for åbenhed og ytringsfrihed.

Den 20. nationale sang- og den 10. dansefestival, som skulle blive sovjettidens sidste, fandt sted i Riga fra 30. juni til 8. juli 1990 – kun et par måneder efter at letterne den 4. maj havde vedtaget at genoprette den uafhængige republik Letland fra 1918. For første gang vajede det frie Letlands røde og hvide flag over den store scene i Mežaparks. Der deltog 20.399 sangere, et symfoniorkester med 300 musikere og et kombineret blæserensemble med 2062 musikere. For første gang deltog der udenlandske eksillettiske kor og dansegrupper i festivalen (også lettiske kor fra Danmark har siden delta-

Sovjetrepublikken Letland, sangfestival på Esplanåde i Riga i 1950, ukendt fotograf. Over tribunen står der "Leve den store Stalin" på lettisk og russisk, flankeret af kæmpestore portrætter af Lenin og Stalin. Kilde: Wikipedia.

get).

Under optøget gennem byen lagde mange af deltagerne blomster ved Frihedsmonumentet.²⁶

Efter mange årtier var det endelig lykkedes at slippe af med den uskrevne lov om, at 1/3 af repertoiret i sangfestivalen måtte bestå af klassisk lettisk musik, 1/3 af nye kompositioner af lettiske komponister og 1/3 af udenlandske komponisters kompositioner. Der var fokus på de lettiske folkesange og repertoiret omfattede for første gang også eksillettiske

komponisters musik. Man sang den lettiske nationalsang ”Dievs, svēti Latviju!”, alt imens det lettiske flag vajede i vinden og en smuk aftensol gik ned, blev 20.000 stearinlys tændt på tilskuerpladserne i Mežaparks.

Sangfestivaler efter Letlands genvundne selvstændighed

I august 1991 gik Sovjetunionen opløsning og Letland genvandt sin status som et selvstændigt demokratisk land. Naturligvis var de første år voldsomt præget af den vanskelige omstilling fra den socialistiske økonomis fælleseje og femårsplaner til privat ejendom og markedsøkonomi. Men så snart der var nogenlunde styr på det, var man klar til at holde sangfestivaltraditionen i hævd.

Den 21. nationale sang- og den 11. dansefestival fandt sted i Riga allerede fra 27. juni til 4. juli 1993. For første gang var folkemusikensembler rigt repræsenteret på sangfestivalen. Der var 24.746 deltagere, heraf 13.000 sangere, 10.746 dansere, et blandet orkester med 1.600 musikere og 700 folkemusikere. Også en del lettiske kor og dansegrupper fra udlandet deltog. Foruden det traditionelle optog og de store koncerter på Mežaparks-scenen og danseopvisninger på Daugava Stadion, var der mange mindre koncerter og opvisninger i byens parker, på torve, i kirker og forskellige koncertsale.

Den 22. nationale sang- og den 12. dansefestival, som skulle blive århundredets sidste, fandt sted i Riga fra 29. juni til 5. juli 1998. Der var 28.864 deltagere fordelt på 13.402 sangere, 10.659 dansere, et blandet orkester på 1169 musikere, et symfoniorkester på 300 musikere samt en række folkløse og folkemusikensembler. Antallet af steder med koncerter og optræden blev øget med bl.a. VEF Kulturpalads, den lettiske nationalopera, Peterskirken og festsalen på Letlands Universitet.

For første gang i sang- og dansefestivalens historie er til den afsluttende koncert planlagt en fælles forestilling med dansegrupper, kor, et folkemusikorkester sammen med de bedste lettiske diasporakor og -dansegrupper.

I Peterskirken vises der samtidig en stor udstilling med mere end to tusinde eksemplere på folkekunst fra alle regioner i

Letland: ravsmykker, brocher, smedede lysestager, kurve, keramik etc.

Den første sangfestival i det nye årtusind, den 23. nationale sang- og den 13. dansefestival, fandt sted i Rīga fra 27. juni til 6. juli 2003.

Der var 29.000 deltagere, heraf 12.380 sangere og omkring 13.400 dansere- For første gang optrådte lettiske popmusikere sammen med 43 lettiske ungdomskor. Sideløbende afholdes en koncert med religiøs musik i domkirken, en vokalsymfonisk koncert på Domkirkepladsen, en symfonikoncert i Nationaloperaen, en blæserkoncert i Store Gilde, en minoritetsfestival "Latvijas Vainags" (Letlands krone) i Kongreshallen, en ungdomskorkoncert på Skonto Stadium, en etnografisk folkloredag i frilandsmuseet, etc.

Den 24. nationale sang- og den 14. dansefestival fandt sted i Rīga fra den 5. til den 12. juli 2008. Deltagerantallet var rekordhøjt. Der deltog omkring 18.000 sangere og 13.500 dansere. De omkring 600 udenlandske deltagere kom fra 19 forskellige lande, bl.a. Tyskland, Norge, Sverige, Irland, Italien, Østrig, Holland, Rumænien.

For første gang i Sang- og Dansefestivalens historie var der kor og ensembler fra alle generationer repræsenteret, fra børn til seniorer. Desuden deltager det hidtil største antal sækkepibemusikanter i Letland. Der blev solgt 116.000 billetter til festivalkoncerterne og der blev uddelt 300.000 liter vand til deltagerne i løbet af festivalugen. Der blev også slået en række andre rekorder, f.eks. varede optøget gennem byen syv timer, brassbandkoncerten varede 11 timer og fællessangen efter afslutningskoncerten varede lige til klokken seks om morgenen.

Hele ugen kunne man følge med i festivalen på tv og på en storskærm på Domkirkepladsen.

Samme år blev de baltiske sang- og dansefestivaler optaget på UNESCOs liste over mesterværker i menneskehedens immaterielle kulturarv (oprindeligt proklameret i 2003), og i den forbindelse beskrevet som en af balternes vigtigste nationale begivenheder, "et unikt kulturelt fænomen af særligt historisk, kulturel, æstetisk og social betydning" og "et væsentligt

og symbolsk instrument til kulturel udvikling og revitalisering for de tre baltiske nationer.” 26

Den 25. nationale sang- og den 15. dansefestival fandt sted i Riga fra den 30. juni til den 7. juli 2013. De store koncerter blev traditionen tro afholdt på den store scene i Mežaparks, mens dansefestivalforestillingerne blev afviklet på Daugava Stadion.

Der var omkring 40.600 deltagere (fordelt på 603 dansegrupper, 388 kor og 224 vokalensembler), og omkring 500.000

Scenen i Mežaparks. Sang- og dansefestivalen 2013.

Foto Per Nielsen.

tilskuere. Den ældste deltager i festivalen var chefdirigent Roberts Zuika, som fejrede sin 100-års fødselsdag med at dirigere et korværk.

Antallet af letter fra udlandet var rekordhøjt: 1.300 deltagere fra forskellige lettiske samfund rundt om i verden.

Sangfestivalen foregik overalt i Rigas gader og parker med mere end 60 arrangementer.

Der er 15.000 deltagere i den storstilede danseforestilling ”Tēvu laipas” (Fædrenes broer), også slutkoncerten ”Līgo” i Mežaparks havde et rekordhøjt deltagerantal: omkring 15.400 sangere, 700 dansere og 1.200 musikere.

Den 26. nationale sang- og den 16. dansefestival fandt sted i Riga fra 30. juni til 8. juli 2018. Året 2018 var et særligt år

for Letland og for letter over hele verden, fordi det var 100-året for proklamationen af Republikken Letland. Derfor var Sang- og dansefestivalen i 2018 dedikeret til markeringen af jubilæet.

Ikke mindre end 81.309 af de 95.250 udbudte billetter til den 26. festivals arrangementer blev solgt på den allerførste dag. De vigtigste arrangementer for kor og dansegrupper foregik på festivalens traditionelle steder – den store scene i Mežaparks og på Daugava Stadion. I den store danseforestilling ”Māras zeme” (Maras land) på Daugava Stadion deltog omkring 17.000 dansere.

Der var 67.253 tilskuere ved afslutningskoncerten ”Zvaigžņu ceļā” (På vej mod stjernerne), som blev opført på den store scene i Mežaparks, hvor 16.500 sangere fra blandede kor, dame- herre- og seniorkor, 1200 dansere og 1500 musikere fortolkede de klassiske værker inden for lettisk kormusik. Specielt tre værker var så populære, at de måtte gentages som ekstranumre: Emīls Dārziņš ”Lauztās priedes” (Knækkede fyrretræer), Raimonds Pauls ”Manai Dzimtenei” (Til mit fædreland) og Mārtiņš Brauns ”Saule, Pērkons, Daugava” (Sol, Torden, Daugava). Efter afslutningskoncerten i Mežaparks fulgte den populære fællessang sammen med publikum, som fortsatte lige til dagry.

Den 27. nationale sang- og den 17. dansefestival, der markerer 150 året for starten på sangfestivaltraditionen, foregår i Rīga fra den 30. juni til den 9. juli 2023.

De vigtigste kor- og dansebegivenheder vil finde sted på de historiske festivalsteder: den store scene ved Mežaparks og Daugava Stadium. Begge steder er blevet gennemrenoveret, så de er klar til sang- og dansefestivalen.

Kor og dansegrupper er udvalgt og testet af de respektive juryer. Billetterne til de koncerter og opvisninger, hvor der er entré, udbydes i månederne op til festivalen og billetpriserne varierer fra 7 til 100 euro. Som noget nyt har medlemmer af Saeimaen i år ikke længere mulighed for at købe billetter før andre borgere.

Der er 40.000 deltagere fra Letlands 43 administrative regioner samt fra andre lande. I løbet af de ti dage vil der være

mere end 60 arrangementer spredt rundt om i hele byen: korkoncerter, danseopvisning, kokle-, folkemusik-, vokalensemble- og andre koncerter; en lettisk folkedragtudstilling; en folkekunstudstilling og meget andet.

Københavns lettiske kor "In corde meo", Lettisk Dansk Forenings kor "Rietumvējš" og Sydsveriges Lettiske Kor "Skåne" har til lejligheden dannet et fælleskor, som deltager i årets sangfestival. Man forventer en halv million besøgende (Letland har en befolkning på 1,96 millioner).

Kulminationen på festivalugen bliver den store finalekoncert, som har fået titlen Kopā Augšup (Opad sammen). Den er tilgængelig 150 års sangfestivaltradition og markerer en overgang til de kommende sang- og dansefestivaler.

En underskriftindsamling er sat i gang for at få en sang fra den ukrainsk modstandsbevægelse med på repertoireet til den lettiske sang- og dansefest som moralsk støtte til ukrainerne. Festivalens arrangører har i skrivende stund ikke forholdt sig til initiativet.

Fredag den 19. maj kl. 10 startede billetsalget til den store afslutningskoncert for den 27. nationale sang- og den 17. dansefestival. Billetterne var udsolgte inden for den første time. I alt blev 94.965 billetter til fire festivalkoncerter sat til salg den nævnte fredag.

Optog gennem Rīga. Sang- og dansefestivalen 2013. Foto: Per Nielsen.

Fremtidens sang- og dansefestivaler

I 2005 vedtog det lettiske folketing Saeimaen den såkaldte Lov om sang- og dansefestivaler, der fastlagde de statslige

Danseforestilling på Daugava Stadium. 2013. Foto Per Nielsen.

og lokale myndigheders finansielle forpligtigelser og organisatoriske ansvar for en regelmæssigt tilbagevendende tilrettelægning og gennemførelse af sang- og dansefestivalerne hvert femte år. Siden er loven blevet revideret et par gange, men grundlæggende har staten forpligtet sig til at holde den folkelige sang- og dansetradition levende. Sangfestivaler har været et markant, tilbagevendende og altomfattende lettisk kulturfænomen i 150 år. Festivalerne har i skiftende kontekst spillet en væsentlig rolle i bevarelsen af latters nationale identitet. Det er en gennemprøvet festivaltradition, hvor kernen er baseret på korsang, især sang a cappella, med moderne professionelle musikere, der arbejder på et fundament af lettisk folkløse.

Festivalens traditioner, koncentreret i en uges intens kreativ aktivitet, hvor sang og dans er uadskillelige, gives videre fra generation til generation. Repertoiret for sang- og dansefestivalerne viser, at gamle klassikere sagtens kan eksistere side om side med ny kreativitet. At bevare denne tradition er en kompleks proces, der involverer et tæt samarbejde mellem amatører og professionelle – en kollektiv indsats på nationalt plan. En ret ny undersøgelse har vist, at tæt på halvdelen af Letlands befolkning (44,6% i 2017)²⁷ er engageret i afviklingen af disse festivaler.

Sang og dans skaber sammenhold og spreder glæde. En enestående tradition er skabt og Letland kan med rette kalde sig

27

Lake et al, s. 251.

en nation af sangere og dansere.

Kilder:

Agnis Baldonis: Lettland og det lettiska folks historia. Stockholm 1990

Marius Dahlsgaard: Letland: Skildringer af Land og Folk, København 1939.

Frasher, S., Hall, M., Hildreth, J., & Sorgi, M.: A Brand for the Nation of Latvia.

Oxford Said Business School 2003.

Johan Gottfried Herder: Volkslieder. Stimmen der Völker in Liedern, Leipzig 1778-1779.

Johan Gottfried Herder: Briefe zur Beförderung der Humanität, Leipzig 1797

Sergei Kruk: The Nation that Sings: Choirs and Social Action in Soviet Latvia.

Mūzikas akadēmijas raksti XV. Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmija, 2018, s. 154-170.

Anda Lake, Rūta Muktupāvela: The Song and dance celebration tradition as a brand of the “singing nations” of the baltic countries: Similarities and differences. I: Filosoģija, Socioloģija 2017. T. 28. Nr. 4, s. 246–256.

Per Nielsen: Dainas. Lettiske folkeviser. Aarhus 1995.

Mads Michael Hastrup Nilsson: Letland. Historie og seværdigheder. Holte 2022

Andrejs Pumpurs: Bjørnedræberen. Det lettiske folks epos. Gendigtet på dansk af Per Nielsen. Anden reviderede og kommenterede udgave. Otterup 2010.

Digitale kilder:

Den livlandske krønike i engelske oversættelse: <file:///C:/Users/Bruger/Downloads/Henry%20of%20Livonia%20Chronicon%20Livoniae%20trans%20Brundage.pdf>

Livländische Reimchronik på tysk:

https://books.google.dk/books?id=BmOCAAQAQAJ&printsec=frontcover&redir_esc=y#v=onepage&q=singen&f=false

De lettiske folkesange er tilgængelige digitalt: <https://garamantas.lv/en> eller: [Dai-nuskapis.lv](https://dai-nuskapis.lv)

Om de lettiske sangfestivaler:

<https://eng.lsm.lv/article/culture/culture/no-more-vip-song-festival-tickets-for-sae-ima-deputies.a486077/>

<https://dziesmusvetki.lndb.lv>

<https://www.dziesmusvetki.lv/en/about-the-celebration/the-song-and-dance-celebration/>

<https://www.bordersofadventure.com/latvian-song-and-dance-celebration/>

<https://ich.unesco.org/en/RL/baltic-song-and-dance-celebrations-00087>

https://en.wikipedia.org/wiki/Latvian_Song_and_Dance_Festival

<https://enciklopedija.lv/skirklis/10526-Visp%C4%81r%C4%93jie-latvie%C5%A1u-dziesmu-un-deju-sv%C4%93tki>

<http://www.bestriga.com/en/page/expanded/type/articlesnews/object/31/part/3/sub/21>

<https://kulturaskanons.lv/en/archive/dziesmu-svetki/>

https://en.wikipedia.org/wiki/Latvian_Song_and_Dance_Festival

<https://www.delfi.lv/kultura/news/dziesmu-un-deju-svetki/dziesmu-un-deju-svetku-nosleguma-koncertu-un-sadziedasanos-apmekleja-67-253-cilveku.d?id=50196657>

Dokumentarfilm om de lettiske sangfestivaler under den sovjetiske besættelse:

<https://eng.lsm.lv/article/features/video/documentary-examines-latvian-song-festival-under-soviet-occupation.a365656/>

Russisk fjernes fra skilte

Ole Petersen har sendt os en artikel fra Kristelig Dagblad

Vi bringer her et udpluk af artiklen, som er skrevet af Flemming Ytzen.

De Lettiske myndigheder er begyndt at fjerne russisk fra lufthavne, togstationer og butikcentre. Et lovforslag om at tage russisk ud af folkeskolens pensum er på trapperne. Cirka en tredjedel af letterne har russisk som førstesprog, og en hel del flere er i realiteten tosprogede, mens cirka en fjerdedel officielt defineres som etniske russere. Deres repræsentanter i parlamentet frygter nu en tiltagende fobi over for landets store russisktalende mindretal.

Regeringen i Riga begrundet udspillet med, at man vil distancere den russisk-talende del af befolkningen fra Kremles propaganda, mens kritikere frygter, at de etnisk-kulturelle skillelinjer trækkes så hårdt op, at modsætningerne bliver uforsonlige. Mange lettiske familier er udfordrede, fordi de er af blandet russisk-lettisk herkomst som en konsekvens af folkeflytningerne i sovjetperioden.

Boris Cilevics, der i parlamentet repræsenterer det socialdemokratiske parti Harmoni, mener at man har pligt til at værne om landets sprogekulturelle arv. Og han siger at hans forældre underviste i klassisk russisk litteratur på universitetet i Riga og at medborgerne bør have et troværdigt alternativ til det der kommer fra Moskva.

FN's Menneskerettighedsråd har rettet kritik af, hvad der betegnes som tiltagende diskrimination. Regeringen har besvaret kritikken med de russificeringstiltag, der skete i Letlands tid som sovjetisk delrepublik især på undervisningsområdet. Letlands myndigheder har derudover gennemført en formel adskillelse mellem den russisk-ortodokse kirke og den lettisk-ortodokse kirke.

Udviklingen er sket efter at nabolandet Estland har vedtaget en lov som siger, at undervisning i estisk helt skal erstatte russisk i samtlige skoler senest i skoleåret 2024-2025.

I løbet af de kommende tre år er det hensigten at lade russisk sprog udgå af folkeskolens og gymnasiets obligatoriske pensum. Alternativet kan blive at lade eleverne vælge frit mellem to europæiske sprog.

I regeringsgrundlaget for den nyvalgte regering hedder det også, at stemmeretten for alle fastboende ikke-estiske borgere skal fjernes. Vedtages forslaget, rammer det fortrinsvist de cirka 150.000 af Estlands indbyggere, der enten har russisk statsborgerskab, eller som befinder sig i en uafklaret retstilstand, fordi de ikke har opnået godkendelse som estiske statsborgere. Under de nuværende regler må disse grupper kun stemme ved lokalvalg, og det er denne rettighed, som den nytiltrådte regering vil forsøge at fjerne.

Fra Kristlig Dagblad 2023 - 4 - 27.

Gæster på ambassaden ved receptionen i anledningen af Letlands befrielsesdag

foto Hasse Ferrold

Østersø NGO Netværket

Årsmøde

Onsdag den 29. marts var flere af foreningens medlemmer mødt op for at deltage i Østersø NGO- Netværkets årsmøde. Foreningen Danmark-Letland er medlem af Østersø NGO netværket og vores formand Kirsten Gjaldbæk har siddet i bestyrelsen gennem mange, mange år.

Inden vi gik i gang med dagsordenen var der en times oplæg af Lizaveta Dubinka-Hushcha, Associate Professor at European Humanities University, og external Lecturer at Copenhagen Business School. Desuden er hun forperson for foreningen Bella-Dania.

Emnet var: "Belarus - an occupied country? What are the consequences of the Russians war in Ukraine for Belarus and the Baltic Sea Region?"

Lizaveta fortalte engageret om forholdene i Hvide Rusland og fortalte at Lukasjenko nu havde fået mindre råderum og at befolkningen også var utilfredse med, at der var kommet kernevåben på deres jord.

Men hun fortalte også at man i TV altid havde talt russisk, men at kendte folk på TV, nu var begyndt at snakke deres eget sprog, bellarus, of-fentligt.

Mens vi laver bladet har vi hørt at Lizaveta Dubinka-Hushcha, fornylig har fået stillingen som leder af Det Danske Kulturinstitut i Riga efter danske Simon Drewsen.

Derefter gik vi over til dagsordenen, med valg,

Den nye leder af kulturinstituttet i Riga, Lizaveta Dubinka-Hushcha.

hvor formanden Jens William fortalte, at Kirsten Gjaldbæk trak sig som suppleant. I samme forbindelse roste Jens William Kirsten Gjaldbæk, for hendes mangeårige indsats, først som bestyrelsesmedlem, senere som suppleant, i Østersø NGO Netværket.

Under punktet evt. foreslog Foreningen Danmark-Letland, at vi lavede et fælles møde igen, ligesom med udgivelsen af Letlandsbogen, hvor forfatteren Mads Michael Hastrup Nilsson kom og fortalte.

Foreningen Danmark-Letland foreslog forfatter Ivars Silis, som er lette og bosiddende i Grønland, han har netop udgivet en ny bog "Slædespor". Det var der stemning for, og vi skulle bare arbejde videre med sagen. Så det vil foreningens medlemmer høre mere om.

LN

Forfatter Mads Michael Hastrup Nilsson ved receptionen på den lettiske ambassade.

Foto Hasse Ferrold

Nyheder fra LIAA og LSM

Ishockeyspillerne modtages som helte efter bronzemedalje ved verdensmesterskabet

Tusindvis af letter hylder deres hockey-helte ved frihedsmonumentet

Festlighederne var godt i gang i Letland mandag, efter at landets herrehockeyhold vendte tilbage med deres første medalje nogensinde fra verdensmesterskabet i ishockey.

Omkring 50.000 mennesker var forsamlet ved Frihedsmonumentet i Rigas hovedstad, hvor der blev sat en scene op og holdt taler for bronzemedaljevinderne. Parlamentet havde i en udsendelse ved midnat erklæret mandag for national helligdag.

Riga stod på den anden ende efter bronzemedaljen. Flyelskabet fløj holdet gratis fra Tampere, flyet blev malet med det lettiske flag og musikgrupper spillede gratis.

Letland havde været delt vært for begivenheden sammen med

Finland, hvor semifinalerne og medaljefinalerne blev spillet i Tampere. Da spillerne vendte tilbage, fløj flyet i lav højde hen over det centrale Riga for at hilse på de tusindvis af fans, der var samlet for at byde holdet velkommen.

Saima vælger udenrigsministeren til ny præsident

De lettiske parlamentsmedlemmer har valgt landets mangeårige og populære udenrigsminister, en stærk støtte af Ukraine, som dets nye statsoverhoved i en meget tæt afstemning.

Saeimaen med 100 medlemmer valgte Edgars Rinkevics, landets udenrigsminister siden 2011, til præsident for en fireårig periode. Han fik 52 stemmer, en stemme mere end det krævede for at vinde.

Den siddende Egils Levits,

Letlands statsoverhoved siden 2019, søgte ikke genvalg. Rinkevics, som i 2014 annoncerede, at han er "stolt" homoseksuel, vil blive den første åbent erklærede homoseksuelle præsident i de baltiske lande - alle tidligere sovjetrepublikker, hvor holdningen til seksuelle minoriteter har været mindre tolerant end i Vesteuropa.

Hans nærmeste rival, forretningsmanden Uldis Pilens, fik 25 stemmer i tredje valgrunde.

Edgars Rinkēvičs (født 1973), tjente før han blev minister som leder af kancelliet for Letlands præsident, som statssekretær for forsvarsministeriet samt som stedfortræder for Saeima's leder.

Efter tidligere at have repræsenteret "Latvian Way" og "Reform Party", har han været medlem af "Unity-partiet" siden 2014.

Rinkēvičs blev født i Jūrmala, hvor han afsluttede gymnasiet i 1991. Herefter tog han en bachelorgrad ved Letlands Universitets fakultet i historie og filosofi i 1995. Samtidig studerede han i 1994 og 1995 statskundskab og internationale relationer ved universitetet i Groningen i Holland. I 1997 fik han sin master i statskundskab, efterfulgt af en anden mastergrad fra Dwight D. Eisenhower School for National Security and Resource Strategy.

I 1993 og 1994 arbejdede Rinkēvičs som journalist, som rapporterede om udenrigspolitik og internationale relationer. I 1995 fik han jobbet som referent i Forsvarsministeriets politikafdeling indtil 1996, hvor han blev fungerende viceudenrigsminister. I 1997 blev han fungerende forsvarsminister, inden han blev forsvarsminister i 1997, et job han havde indtil 2008.

I 2014 stillede han op til parlamentsvalget og blev valgt. Han var udenrigsminister fra 2016 til 2019 i Kučinskis regering og siden 2019 i Kariņš regering.

Letlands digitale nomadevisum blev lanceret i april 2022.

Hvad er der sket nu efter et år, hvor det har været i kraft? Har vi en bølge af digitale nomader, der nu bor i Letland? Digitale nomader er vidensarbejdere, der i stedet for at have et hjem, rejser verden rundt, mens de arbejder fra deres computere. Efterhånden som den tendens blev populær, blev et problem meget synlig: hvor betaler disse højtlønnede deres skat, og hvilken form for tilladelse rejser de på? Flere lande blev hurtigt opmærksomme på fordelene ved at være det valgte skattehjem for digitale nomader, og flere landes digitale nomadevisaer begyndte at dukke op overalt. Letland var ingen undtagelse. De sluttede sig til lande som Estland, Kroatien, Barbados og mange flere.

Nu hvor der er gået et helt år med det digitale nomadevisum, besluttede vi (LIAA) at se på, hvordan det er gået. Har det givet os det vi forventede?

Det digitale nomadevisum oplyser at ejeren er tredjelandsstatsborger (det vil sige hverken lettiske eller EU-statsborgere), som er ansat hos en udenlandsk arbejdsgiver eller er selvstændige.

Digitale nomader er normalt toplønnede og dermed topforbrugere, uanset hvor de ender, hvilket gør dem tillokkende for et land.

Da Letland oplyste, at det ville lancere sit eget digitale nomadevisum, blev det mødt med generel støtte. Det var et tegn på, at vores politikere fulgte med tendenserne og gjorde, hvad der er muligt for at gøre vores land attraktivt for dygtige og højt-lønnede fagfolk. Vi kunne drage fordel af deres skattebetalinger, deres viden og deres gennemslagskraft, det ville sandsynligvis smitte af på os.

Da Estland lancerede deres eget digitale nomadevisum, udtalte de, at ethvert land, der ønsker at tiltrække højtuddannede og kvalificerede talenter for at booste deres erhvervsliv, burde overveje at implementere det digitale nomadevisum.

Hvor mange digitale nomadevisa er der så udstedt i Letland? Der er udstedt 5 digitale nomadevisa i alt, ifølge Citizenship and Migration Affairs Office.

Er det lidt, er det meget? Det er svært at sige, da andre nationers statistikker ikke er let tilgængelige. Én ting er sikker, det er ikke den tilstrømning og det jordskred af digitale nomader, som nogle havde håbet på. Mens det på den anden side er yderligere 5 vellønnede skatteydere i forhold til tiden før dette visum.

Med kun 5 sådanne visa udstedt, blev det praktisk talt umuligt at finde en af de 5 visumindehavere at interviewe. Det viste sig også at det var endnu sværere overhovedet at finde en digital nomade, der bor i Letland.

Mark Barho er en digital nomade fra Ukraine som bor i Bangkok

Vi kom i kontakt med Mark Barho, som forlod sit land for at blive en digital nomade før Ruslands invasion. Han er it-programudvikler, der altid havde drømt om at rejse verden rundt. Med fremkomsten af Covid og den hurtige udvikling vedrørende distancearbejde, så han endelig muligheden for at kunne effektuere sin drøm.

”Fra et nomadeperspektiv er det, der tiltaler mig mest, muligheden for at blande sig med den lokale livsstil forskellige steder. Det hjælper mig med at holde mit mindset frisk og

virkelig forstå, hvad der er værdifuldt for mig.”

På spørgsmålet om, hvorfor han kom til Letland, siger han, at han havde en klient i landet og ønskede at møde vedkommende personligt og udvikle relationer med vedkommende. Han blev dog kun 2,5 måned i alt, inden han flyttede videre til Thailand - et sted, han har brugt meget tid på. I Europa bruger han standard Schengen-rejsevisum. I Thailand gør han brug af rutinemæssige 30-dages visumforlængelser, kombineret med at forlade landet hver 3.-4. måned.

“Thailand er virkelig praktisk at bo i, fordi du får dit indrejsevisum lige ved ankomsten i 30 dage, og du foretager rutinemæssigt visumforlængelser i 30 dage hver måned. Men så skal du forlade landet og derefter vende tilbage 3-4 gange om året, fordi immigrationskontoret ikke rigtig kan lide at forlænge et visum mere end 2-3 gange. Men det er en god grund til at rejse rundt i Asien ret ofte.”

Forespurgt om han brugte det lettiske digitale nomadevisum til at bo og arbejde i Letland, svarede han, at han faktisk slet ikke havde hørt om det, men at det ikke rigtig påvirkede hans planer. Oven i købet er indkomstkraevne ret høje og det kan for nogle være problematisk.

”Denne gang var Letlands digitale nomadevisum ikke nødvendig for mine planer. Jeg kendte det ikke for at være ærlig, så jeg undersøgte ukrainsk flygtningestatus eller forlængelse af rejsevisum, da jeg troede, at jeg skulle bruge cirka 1 måned mere i Europa for at vente på, at min ven i Ukraine ville flyve til Thailand. Men da han var forsinket, og jeg ikke rigtig havde lyst til at blive i Europa i flere måneder uden noget at lave, så tog jeg bare et fly til Bangkok, 2 dage før mit 3-måneders Schengen-visum udløb.”

En af de ting, der muligvis holder digitale nomader væk fra os, er minimumsindkomstniveauet på 3432,50 euro om måneden.

Der er også et andet krav - at nomaden enten er ansat i en virksomhed, der er registreret i et land, der er deltager i OSCE (Organisationen for Sikkerhed og Samarbejde i Europa), eller selv har været registreret i et sådant land i mindst 6 måneder. Der er 57 sådanne lande, herunder for eksempel Ukraine.

Det baltiske ”Brint-valley” projekt sættes i gang

Et konsortiumprojekt, der samler 40 partnere fra ni lande i Østersøregionen med det formål at etablere en grøn brintindustri med målsætning om 100.000

tons brint årligt, går i gang i juni i år.

BalticSeaH2 som det er navngivet, er støttet med 33 mio. euro, bl.a. fra EU, og ledes af det finske ”CLIC Innovation”, mens ”Gasgrid Finland” er koordinator for projektet.

Konsortiet i det femårige projekt omfatter partnere fra de ni lande i Østersøregionen: Finland, Estland, Letland, Litauen, Polen, Tyskland, Danmark, Norge og Sverige.

Det sigter mod at bygge det første levedygtige, grænseoverskridende ”brint-valley” i Europa, hvor ”dalens” hovedfokus ligger mellem og i det sydlige Finland og Estland.

Målet er at skabe en integreret brintøkonomi omkring Østersøen for at muliggøre selvforsyning med energi og minimere kulstofemissioner fra forskellige industrier.

BalticSeaH2 vil etablere 25 demonstrations- og investeringscases på tværs af brintøkonomiens forskellige sektorer.

Brinten og dens afledede produkter kan udnyttes eller sælges af de forskellige industrier, der er samlet i projektet.

En af partnerne, det finske energiselskab Helen, har til hensigt at producere grøn brint med en elektrolysator.

Det første pilotanlæg skal køre i 2024 og betjene primært den tunge transport.

ISP Optics Letland vil udvide produktionen af optiske linser, der bruges i rummet

Producenten af optiske linser ISP Optics Latvia er blevet enige med Swedbank om at investere mere end 438 tusind euro i nyt produktionsudstyr. Det nye udstyr vil give virksomheden mulighed for at udvide sine optiske linseproduktionsaktiviteter ved at levere avancerede belægningsteknologier og vil også reducere den negative miljøpåvirkning af produktionen.

ISP Optics Letland er den eneste virksomhed i Baltikum med stor erfaring og ekspertise inden for produktion af optiske komponenter, og tilbyder sine kunder en bred vifte af skræddersyet infrarød optik til industri-, forsvars-,

telekommunikations-, test- og målings-, medicinsk- og rumfartssektoren. Letland er storleverandør af optiske komponenter til rumteknologi, herunder fremstilling af satellitter, der bruges til Mars-rovere og andre rummissioner.

Rumsektoren blomstrer i Cēsis

Rum uddannelsescenteret i Cēsis er det eneste af sin slags i de baltiske stater. Dets mål er at tilskynde studerende til at vælge studier i STEM-discipliner (naturfagene: science, technology, engineering, mathematics m. fl.). Teammedlem Miks Dzenis har til opgave at udvikle undervisningsindhold der skal fremme videnskab gennem rumrelaterede emner. Aktiviteterne er designet til både elever i forskellige aldre og

deres familier.

I fremtiden planlægger centret at blive et astronautakademi.

RIGA IFF / Riga International Film Festival

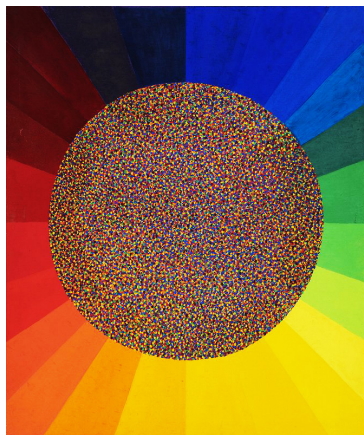
Den 76. Festival i Cannes er i fuld gang.

For tredje gang præsenterer RIGA IFF en særlig samling af kortfilm, i samarbejde med vores jævnaldrende fra Litauen og Estland.

Baltic Shorts har også udvalgt to kortfilmproducenter – Neve-

na Semova (Fat Cat Film, Estland) og Akvilė Žiilionyte (Artišokai, Litauen) – til at deltage i New Producers Room, en branchebegivenhed, der samler 10 lovende nye producenter med det formål at fremme samproduktioner og stimulere samarbejde.

Rothko Centerets sommerudstillingssæson starter 2. juni

Daugavpils Mark Rothko Art Center har åbnet sin sommerudstillingssæson med en legendarisk lettisk kunstgruppe og andre imponerende udstillinger fra Storbritannien, Polen og Ukraine.

Den polske modernist Stefan Gierowski (1925-2022) skabte abstrakte malerier, der udforskede lysets dobbelte natur siden 1950'erne. Den fremtrædende kunsthistoriker David Anfam sammenligner Gierowskis kunst

med Mark Rothko og John Hoyland. Det nye show i Rothko Centret, "Stefan Gierowski: From Here to Eternity", byder på levende kæmpelærreder, der fremkalder åndelige og følelsesmæssige erindringer.

PET Baltija udvikler en af de største PET-genbrugsfabrikker i Europa

PET Baltija, en af de største genbrugsvirksomheder af polyethylenterephthalat (PET) i Nordeuropa og en del af Eco

Baltia, den største affaldshåndterings- og genbrugsgruppe i Baltikum, har offentliggjort oplysninger om en investering på over 10 millioner euro som led i udviklingen af et nyt PET-genbrugsanlæg i Olaine, Letland.

MIT vil støtte innovationer inden for videregående uddannelse i Letland

Undervisningsministeriet har godkendt 56 repræsentanter fra højere uddannelsesinstitutioner og virksomheder samt embedsmænd fra forvaltningen til at deltage i et lederuddannelsesprogram. Ministeriet godkendte også seks innovative uddannelsesprojekter, ledet af 18 repræsentanter fra lettiske universiteter, til at udvikle disse.

Begge initiativer er rettet mod at skabe moderne uddannelsesprocesser, styring og effektive ændringer i Letland gennem løsninger udviklet i samarbejde med Massachusetts Institute of Technology (MIT).

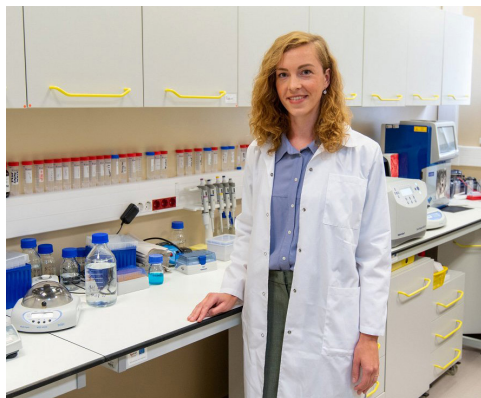
Riga skal være del af flere luksuskrydstogtsruter

Antallet af krydstogtpassagerer, der rejser i Europa, viser en opadgående tendens og forventes at nå 80 % af 2019-indekset i år. Arrangører er særligt opmærksomme på Nordeuropa og Østersøregionen, som i øjeblikket er i en vanskelig situation på grund af krigen og udelukkelsen af Skt. Petersborg fra krydstogtsruter.

”På trods af dette overordnede billede i regionen har vi gjort meget med det formål at få Riga til at se godt ud i krydstogtsegmentet i år, især sammenlignet med nabohavne. I denne sæson vil 22 skibe fra forskellige krydstogtrederier anløbe Riga,

Gammel lettisk planteviden testet til den moderne verden

De baltiske stater har bevaret en righoldig folkeviden om bru-

gen af planter til medicin. Til sin ph.d.-afhandling undersøgte Inga Sīle, som er forsker ved det lettiske institut for organisk syntese og underviser ved Riga Stradiņš Universitet, 40.000 folkelige opskrifter hos det lettiske folk og udvalgte omkring 2.000 af dem, hvor planter og

deres anvendelse til behandling af mennesker er nævnt. Der blev også udført praktiske eksperimenter for at se, om folkløse holder til videnskabelig undersøgelse.

31 spillesteder i Riga vil være vært for dette års sang- og dansefestival-begivenheder

Regeringen godkendte den 7. marts i år spillestederne for den 27. Sang og 17. Dansefestival, som vil blive afholdt fra den 30. juni til den 9. juli på 31 forskellige spillesteder i Riga.

De vigtigste begivenheder for kor og dansegrupper vil blive afholdt på de traditionelle steder - Mežaparks store scene og Daugava Stadium, men der vil også blive afholdt arrangementer i Riga-parkerne - Esplanade, Vermanes

Park og Viesturdarzs. For første gang er der også planlagt arrangementer i Hanzas Perons, Riga Circus, Sporta 2 Quarter og Wondersala i Andrejosta.

Der er også planlagt koncerter i Rigas kirker.

I løbet af festivalugen, vil 40.000 deltagere fra 43 lettiske administrative regioner, samt andre lande, hvor letterne opretholder og udvikler sang- og dansefestivaltraditionen, komme til Riga. Over ti dage vil de deltage i mere end 60 arrangementer: kor, dans, blæseorkester, kokle, folkemusik, vokalensemble, folkløse og andre koncerter; en lettisk folkedragtudstilling; en folkekunstudstilling; og amatørteaterproduktioner. En halv million besøgende vil have mulighed for at se begivenhederne..

Se flere detaljer:

<https://www.dziesmusvetki.lv/en/about-the-celebration/the-song-and-dance-celebration/>

Ny turistrute Letland-Litauen med tema fra Første Verdenskrig

Et grænseoverskridende projekt mellem Letland og Litauen har resulteret i et nyt tilbud til turister med interesse for historie – en speciel rute kaldet ”I første verdenskrigs fodspor”, som forbinder Letlands Augšdaugava-region og Litauens Zarasai-distrikt.

Nye museer om 1. Verdenskrigs historie er blevet åbnet i landsbyer i begge kommuner, og der er skabt en fælles rute på cirka hundrede kilometer, som fører gennem kombattanters bunkere og gravsteder. Hovedidéen med projektet er at skabe opmærksomhed om krigens grusomhed og elendighed. På den lettiske side af grænsen har et første verdenskrigsmuseum åbnet sine døre i Medumi. Det er skabt på to år og tilbyder interaktive oplevelser.

”At holde våben, at mærke og se, hvordan de soldater døde, at mærke atmosfæren, vi håber, at nogle vil komme til konklusionen - krig bringer kun ødelæggelse og død,” sagde Miropija Petkune, tour manager for First World War Museum i Medumi.

Under Første Verdenskrig og dens lange eftervirkninger i de baltiske stater fandt der voldsomme kampe sted i nærheden af Daugavpils og Zarasi-distriktet i Litauen i 1916, hvor tusindvis af soldater faldt.

Medumi-området lå på frontlinjen, nogle gange var den tyske og russiske linje kun 300-400 meter fra hinanden.

Flere betonbygninger lavet af tyskerne har overlevet, og en af disse bunkere ligger bogstaveligt talt ved siden af grænsen til Litauen i landsbyen Egypten. Den-

ne og mere end ti andre grave og skyttegrave er blevet renoveret som en del af det grænseoverskridende projekt.

Historiker Andris Grīnbergs understregede, at ”med hensyn til bunkers er Letlands sydlige distrikt Selija speciel, for her er tyskbyggede bunkers fra Første Verdenskrig blevet bevaret mange steder, og hver af dem er lidt forskellig fra de andre. Det vil snart være muligt at følge i første verdenskrigs fodspor til fods eller på cykel for at se de nye museer, gamle bunkers og gravsteder for soldater i Letland og Litauen langs en rute på cirka hundrede kilometer.

Mere information om ruten, inklusive et interaktivt kort, er tilgængelig på: www.wwlroute.eu

Unge i Letland deltager i spillet ”Demokrati 2084” og diskuterer demokrati

I februar deltog mere end 200 skolebørn fra Riga, Kurzeme og Vidzeme i spillet ”Demokrati 2084”, udviklet af Civic Alliance Letland og British Council Latvia.

”Demokrati 2084” er et escape room-spil, der skaber en dystopisk vision om sammenbruddet af en demokratisk stat. Formålet med spillet er at vise sine spillere, hvordan livet ville være uden demokratiske værdier, og hvilke vanskeligheder de ville stå over for, hvis vore demokratiske systemer ikke længe eksisterede. Efter at have gennemført spillet diskuterer de unge spillere og spillederen forskellige aspekter af demokrati, og hvad hver af dem og samfundet som helhed kan gøre for at styrke demokratiet i Letland.

I diskussioner indrømmer unge, at demokrati ikke er enkelt. For at deltage i valg og træffe den bedst mulige afgørelse skal man for eksempel følge med i aktuelle begivenheder i landet. Mange af dem føler sig ikke forberedte på det og mener, at de mangler den nødvendige viden og færdigheder. Samtidig er de unge overbeviste om, at alle skal deltage i demokratiske processer og har medansvar for landets velfærd. Der er mange måder at blive involveret på – for eksempel ved at være frivillig, donere, være en del af skolerådet, deltage i demonstrationer og mange andre aktiviteter.

ED

Aizpute i Kurzeme.

Af Olav Ernstsén

Aizpute, der ligger i den nye Dienvidkurzeme Novads, Syd-kurzemes Region, er en af Letlands ældste byer. Byen ligger idyllisk ved floden Tebra på et bakket højland. Har man først aflagt den lille by et besøg, kan man godt forstå, at byen regnes for en af Letlands mest oprindelige byer.

Byen, der har haft byrettigheder siden 1378, har som et kært barn flere navne; blandt andet Aspute, Asimputte, Acciputten og Hazenpoth.

I dag bor der ca. 3.960 indbyggere i Aizpute. I 2020 havde byen 4.038 indbyggere. Ja, indbyggertallet er faldet år for år, og dermed deler Aizpute skæbne med de fleste lettiske byer. I litteraturen møder man ofte oplysninger om, at Aizpute er bygget i 1249, og denne oplysning møder vi også i nogle rejsebeskrivelser; blandt andet i Ulrichs von Slipenbahs rejseop-tegnelser.

I det 9. århundrede, på det sted, hvor Aizpute ligger i dag, byggede kurerne et slot, Beidas Slot, fra hvilket man administrerede en slotsregion.

I det 13. århundrede befandt Aizpute sig under Den Liviske Orden, og i 1248 eller i 1249 lod Den Livonske ordensmester

Ditrihs von Groningens opføre Aizputes Ordens slot, og af denne grund anser man, som netop nævnt, 1249 for at være året for Aizputes grundlæggelse.

I 1253, efter Kurzemes deling, kom Aizpute under Kurzemes biskops administration, og i 1378 tildelte Kurzemes biskop Otto Aizpute byrettigheder.

I anden halvdel af det 16. århundrede begynder Aizputes oplomstring, fordi der ved Sakas floden skabes en handels havn hvorfra varer til Aizpute kunne føres ad floden Tebra. Tebra er en 69 kilometer lang flod med en dybde på 10-20 meter. Det fortælles, at floden er farbar året rundt. Færdes man på denne flod, må man tage hensyn til, at der findes bævere her.

I 1795 kom Aizpute sammen med Piltene Distrikt ind under Ruslands Imperiums Forvaltning. I Aizpute, som var det tidligere Piltenes distrikts hovedby, var der indtil 1818 administrative funktioner; landsråd, retsbygning m.m. Senere blev Aizpute distriktscenter.

I den lettiske sovjetid mistede Aizpute sin administrative betydning, dog var Aizpute i en kort tid, fra 1950-1962 Aizputes Regionscenter, derefter fik Aizpute status som lille by i Liepajas Region.

Aizputes Pilsetas Gramata, Aizputes Byhistorie, er en af flere bøger, der er samlet om større og mindre byer i Letland. De allermindste byer er samlet i en bog.

Bogen om Aizpute er skrevet på latin, på papir og sjældnere på pergament. Bogen blev bundet ind i et holdbart træprodukt, som blev overtrukket med skind. På bogen er der trykt årstallet 1566, som må formodes at være det år, bogen blev påbegyndt. For størstedelen knyttedes der flere tilføjelser til bogens temaer: såsom fast ejendom, handel, økonomi, byrettigheder og visse personers tildelte privilegier. Bogen Aizputes Pilsetas Gramata, siges i virkeligheden at bestå af 3 bøger med et samlet sidetal på 336 sider. Den ældste kendte bybeskrivelse i Letland, er bogen om Riga. Bogen om Riga er ind delt i flere tematiske afsnit, som rummer oplysninger om tiden fra 1286 til 1352.

Den originale bog om Aizpute er opbevaret på Herders In-

stituttet i Marburg i Tyskland. Det er meget uklart, hvordan bogen er blevet til, dog er det troværdigt, at de historiske dokumenter for størstedelen bygger på oplysninger fra flere lettiske og estiske tysk-baltiske borgere, som er repatrieret til Tyskland i 1939 og 1940. Medens der ikke hersker uklarhed om bogen om Aizpute, hersker der uklarhed om den bog, der er skrevet om Ventspils. I serien Baltische Kultur und Landschaftsbilder findes nogle oplysninger om Ventspils, som regionsforskeren Oskar Emils Smits samlede.

Brudstykker, af Aizputes Pils Gramata, er opbevaret på Aizpute Rådhus' Arkiv, og de blev publiceret i det 19. århundrede i flere tysk-baltiske periodiske udgivelser i tidsskriftet "Inland", og her findes oplysninger fra 1836 om pesttiden, om kirkernes renovering i Aizpute samt om byrådsvalg og om embedsfolk.

I avisen "Rigasche Stadtblätter" blev der i 1857 publiceret oplysninger fra Aizputes bys bog om åbningen af Aizputes første apotek og byggeriet af byens rådhus i det 18. århundrede. I denne avis nævnes det ligeledes, at der i Aizpute Rådhus arkiv er bevaret byens grundlæggelses dokument med tilhørende segl så vel som tidligere bysekretærers skrivelser om byen. I Aizputes byadministration er der optaget 735 sager i tiden fra 1798 til 1919, men i Aizpute bys magistrat drejer det sig om 3013 sager i tidsrummet fra 1801 til 1889. Aizpute bys bog er den mest betydningsfulde og næsten uden undtagelse den eneste skrevne historiske kilde om Aizputes administration, om byens borgere, om byggeri, planlægning, økonomi, og særlige begivenheder i tidsrummet fra 1600-1800 årene. Mange af Aizputes lokale dokumenter er gået tabt i tidens løb, og derfor er Aizputes bys bog en sand historisk perle, siger historikeren Agris Dzenis, som også ud fra bogens oplysninger hæfter sig ved de livegnes forhold i Aizpute området i forgangne tider.

For tiden arbejder Aizpute Museum med virtuelt at gøre bogen tilgængelig for enhver, der er interesseret i byens historie.

Mirdza Birzniece, Aizpute, har i en periode af 3 år indsamlet oplysninger til en biografisk ordbog for Aizpute. I bogen omta-

les de borgere, som har været promotorer for Aizpute. Naturligvis kan en sådan ordbog ikke indeholde alt, som jeg ønsker at berette, slutter Mirdza Birzniece, og hun tilføjer, at det er digteren Imants Ziedonis, som har motiveret hende til at samle oplysningerne. Langt de fleste af de personer, der har givet stof til bogen, har bidraget med interessante personlige oplysninger.

Den afholdte Mirdza Birzniece, læreren i Aizpute, pædagogen og regionsforskeren skal roses for sit store arbejde med at skabe ordbogen og for hendes TV undervisningsprogrammer om primært Imants Ziedonis, som Birzniece er en stor fan af.

I 2015 foretog historikeren Agris Dzenis undersøgelser af Aizputes historie i tidsrummet fra det 13. århundrede til 1562. Forskningens resultater er opbevaret med kærlig hånd, og i 2016 blev der skabt en udstilling med titlen Aizpute fra det 13. århundrede og op til det 18. århundrede.

Aizputes byvåbenskjold stammer fra det 14. århundrede. På våbenskjoldet er der afspejlet en person, som muligvis er en munk, der holder på et skjold. Fra 1845 blev Aizputes store turistattraktion slotsruinerne. Slottet Aizputes Ordena Pils ses langs Liepaja iela, gaden, som er den ældste vej fra

Livonia til Preussen. Ruinerne er et symbol på Aizpute og er aftegnet i byens flag og byvåben.

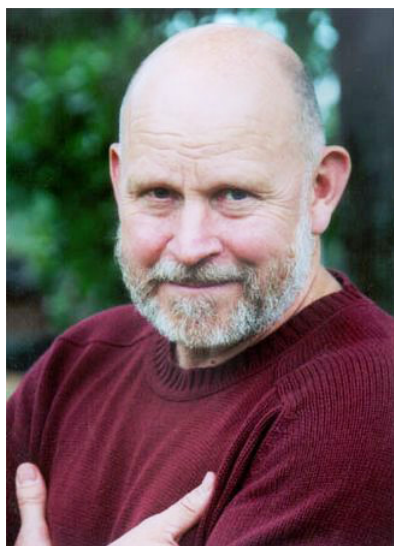
Slotsbyggeriet begyndte i 1248-1249, og det skete, da Dithrihs von Groningens var ordensmester for Den livoniske Orden. Slottet blev opført som et stenslot med et tårn i den ene ende og med træbygning på gårdspladsen. Slottet blev forladt efter Den Livoniske Krig. Slottet blev senere restaureret, og i begyndelsen af det 17. århundrede blev der opført et anneks. Dele af slottet har været beboet indtil 1970-erne. Det er strengt forbudt at kravle på ruinerne. 100 meter væk fra ruinerne ses en stenbro, som siges at være en af de ældste broer i Letland. Broen er opført af virksomheden Folksdorfs, og broen er projekteret af ingeniør Karro.

I Aizpute findes en smuk naturpark, nemlig Misinkalna Dabas Parks. Denne park er anlagt i begyndelsen af 1920-erne. Parken har et areal på 28 hektar, og parken er anlagt på det højeste sted i Aizpute, nemlig 95.4 meter o.h. I parken findes mange spændende plantearter. Der går en cykel- og en spadseresti gennem parken.

Letland er godt repræsenteret i speedway og i motocross, og her i Aizpute findes en motocrossbane af international standard. Den kendte Jonass, som hører til eliten af motocrosskørere stammer fra en landsby nær Aizpute.

Museet i Aizpute har eksisteret siden 1935, dog med nogle afbrydelser, og det har skiftet adresse flere gange. Siden 1999 holder museet til i slotsherregården, som er bygget i slutningen af det 18. århundrede. På museet findes flere permanente udstillinger. At der i det hele taget findes et museum i Aizpute, kan man takke kunstmaleren Janis Audrins for, som i 1932 fik arbejde i Aizpute som lærer. Audrins havde stor interesse for Aizputes historie og for de fortidsfund, som var fundet nær Aizpute, og med Audrins som primusmotor blev der indsamlet mange genstande til museet.

Audrins henvendte sig til Aizpute byråd, som gav sin accept til at åbne museet, som blev indviet af undervisningsmini-

Peteris Vasks

ster Tentelis, som sagde, at han håbede at byens borgere vil blive flittige brugere af museet.

Den verdenskendte komponist Peteris Vasks blev født i Aizpute. Han har skrevet mere end 70 værker inden for næsten alle genrer, dog med overvægt af kammer- og kormusik. Vasks kendte værker er Mis, Dona nobis pacem. Cellokoncert. 4. stryge kvartet.

Det blev stille i Aizpute den 27. januar 2011, da komponisten, sangeren og musikeren Martins Freimanis døde kort før han ville være fyldt 34 år. Freimanis

repræsenterede Letland i 2003 ved Eurovision Song Contest. Det lettiske bidrag hed Hello from Mars. Freimanis samarbejdede med flere kendte kunstnere i Letland. Freimanis blev født og gik i skole i Aizpute, derefter studerede han engelsk filologi. Freimanis, der var aktiv i gruppen Tumsa, Mørke, ligger begravet på Misinkalns Kirkegård i Aizpute. På kirkegården er der rejst en stor mindesten for Freimanis. Mindestenen er skabt af billedhuggeren Uldas Zarinas

De bedste sommerhilsener til bestyrelsen for Foreningen Danmark - Letland og til de ansatte på Letlands Ambassade i Danmark.
Olav Ernsten

Martins Freimanis

Līgo vairs nav aiz kalniem!

Ja esi noilgojies pēc latviešu tradīcijām, pievienojies mums un ņem līdzi ģimeni un draugus! Ielīgosim Jāņus Skodsborg parkā ar Līgo dziesmu dungsānu un vainagu pīšanu omulīgā gaisotnē. Bērniem būs kur spēlēties un izskrieties, vecākiem kur papļāpāt un izbaudīt burvīgu dabu netālu no Bøllemosen ezera un jūras.

Ņemam līdzi Jāņu zāles un visu citu, kas katram nepieciešams punču piepildīšanai un slāpju veldzēšanai un galvenais - neaizmirstam par labu garastāvokli!

Tātad tiekamies Skodsborg parkā sestdien 17. jūnijā no plkst. 11 līdz 15!

Pasākums ir bez maksas.

Og for os de sprogligt handicappede med tak til googletranslate:

Ligo er ikke længere bag højere bjerge!

Hvis du savner indblik i lettiske traditioner, så vær med og tag din familie og venner med! Lad os fejre sankthansdagen i Skodsborg Park med nynnen af Ligo-sange og fletning af kranse i en hyggelig atmosfære. Børnene får et sted at lege og løbe rundt i, forældre et sted til at snakke og nyde den charmerende natur nær Bøllemosen sø og havet.

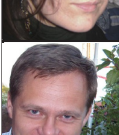
Alle medbringer snaps og alt det andet, som skal til for at fylde maver og slukke tørsten, og vigtigst af alt - lad os ikke glemme det gode humør!

Så lad os mødes i Skodsborg Park lørdag den 17. juni fra kl 11 til 15!

Arrangementet er gratis.

Adresse: Skovlegeplads, Bøllemosevej 6, 2942 Skodsborg
Arrangør: Eventkomiteen

Bestyrelsen

	Kirsten Gjaldbæk Kongstedvej 12 2700 Brønshøj Formand	3871 1825 Kirsten.gjaldbaek@gmail.com
	Niels Bendix Knudsen Lille Havelsevej 86 3310 Ølsted Næstformand	mobil 4031 2345 nbendix@mail.com
	Dita Schultz Vestervej 4 4621 Gadstrup Eventkoordinator, Web supporter.	mobil: 4075 4680 dita.schultz@gmail.com
	Lis Nielsen Rosenlundsvej 8 3650 Ølstykke Redaktør	mobil 2344 4179 Lishazel18@gmail.com
	Holger Pyndt Degnemose Alle 41 2700 Brønshøj Næstformand	holger.pyndt@gmail.com mobil 23633025
	Anda Dyrland-Parbst Horserød byvej 3 3000 Helsingør Kasserer og Webmaster	mobil 2016 0963 anda.parbst@gmail.com
	Peter Fjerring Frederik VI's Allé 6, 1th 2000 Frederiksberg Suppleant	mobil 2025 1783 peterfjerring@hotmail.com

Foreningen....

Foreningen Danmark-Letlands medlemsblad udsendes til alle medlemmer.

Indlæg og udklip er meget velkomne og sendes til redaktør Lis Nielsen (lishazel18@gmail.com). Vi kan ikke love at bringe alle indlæg, ligesom vi forbeholder os ret til at redigere i det indsendte. Vi ser gerne at artikler på engelsk eller lettisk er oversat når vi modtager dem.

Foreningen Danmark-Letland er stiftet i august 1992 i København af en kreds af private personer med interesse for Letland.

Formålet med foreningen er:

På alle måder at styrke og udvikle venskab mellem det lettiske og danske folk, samt oplyse om Letland.

Som medlem af foreningen kan optages enkeltpersoner, husstande, foreninger, virksomheder, kommuner, menigheder, organisationer mv. med interesse for dansk-lettiske relationer.

Foreningen er landsdækkende. De fleste arrangementer finder sted i Københavnsområdet, men der opfordres til lokalt arbejde også andre steder i landet.

Indmeldelse i Foreningen Danmark-Letland sker ved henvendelse/indbetaling til kasserer Anda Dyrhund-Parbst.

Foreningens girokonto er: 07 736 54

PS. Der bliver ikke udsendt girokort da det kun bruges af få. Bankoverførsel via netbank sker til:

Danske Bank, reg. 1551, konto 000 0773 654

Mærk venligst betalingen

”kont årstal navn” (kont 2020 P. Pedersen)

Årskontingent:

Enkeltpersoner	300 kr.
Husstande	400 kr.
Unge under 26 og pensionister	250 kr.
Organisationer m.m.	550 kr.

Nyttige adresser

Letlands Ambassade i Danmark,

Rosbæksvej 17, 2100 København Ø
Tlf. 3927 6000

embassy.denmark@mfa.gov.lv

www.am.gov.lv/copenhagen

Ambassadør: Inga Skujina

Ambassadørens sekretær Inese Buike

Rådgiver/diaspora Liga Usilenoka

House Manager: Valdis Bormanis

Den Danske Ambassade i Letland,

Pils iela 11, Lv-1863 Riga, Latvia

Tlf. +371 6722 6210

rixamb@um.dk, www.ambriga.um.dk

Ambassadør: Flemming Stender

fleste@um.dk

Konsul/Attaché:

+371 6722 6210 ext. 16 /mob. +371 2612 1002

Det Danske Kulturinstitut i Riga,

Mūkusalas iela 3, Riga, LV-1423, Letland

Tlf.+371 728 99 94

Tlf.+371 728 82 21

[mailto: dki@dki.lv](mailto:dki@dki.lv)

Leder: Lizaveta Dubinka-Hushcha

Det Danske Kulturinstitut i København

Vartov, Farvergade 27 L, 2. sal, 1463 Kbh K

Adm. direktør Camilla Mordhorst

Tlf.: +45 5219 5116

mail@danishculture.com

Foreningens hjemmeside: www.danmark-letland.dk

Webmaster: Anda Dyrland-Parbst

Kode til at se seneste numre af bladet: vairalat

KALENDER for 2023

lørdag 17. juni kl. 11 Sct. Hans arrangement, Ligo, fra 11-15
tilmeldingsfrist 16-6 kl 11

<https://pasakumi.nemtilmeld.dk/4/>

Sted: Skovlegeplads Bøllemosevej 6,
Skodsborg.

Se nærmere på side 59.

mandag 26-6 kl 19 Workshop i Østersø NGO netværket.
Filips Kirkens Menighedssal, Kastrupvej
57 på Amager. Tilmelding på mail@bs-ngo.dk senest den 23. juni

30-6 til 9-7

Sang og dansefestival i Riga

Vi regner med at få Ivars Silis til at fortælle om sin nye bog
”Slædespor” engang i oktober måned.

Flere oplysninger når tiden nærmer sig.

Fra receptionen på den lettiske ambassade: Ambassadør Inga Skujina og Kirsten Gjaldbæk med sit barnebarn Mikkel.

foto Hasse Ferrold

Danseforestilling på Daugava Stadium. Sang- og dansefestivalen 2013. Foto Per Nielsen.